FORUM

PROF. DR. MEHMET GÖNLÜBOL
HANS MAGNUS ENZENSBERGER
BEHİCE BORAN
DOÇ. DR. TÜRKKAYA ATAÖV
HAMDİ KONUR
DOĞU PERİNÇEK
ERDOĞAN GÜÇBİLMEZ
DR. İSMAİL BEŞİKÇİ
BALABAN
ZÜHTÜ BAYAR
NİHAT ASYALI
KAYA ÖZSEZGİN
M. NURİ AYVALI
HÜSEYİN KORKMAZGİL

amerikayı niçin terkediyorum?

Bence, Amerika Birleşik Devletlerini yöneten sınıf ve bu sınıfın politikasını uygulayan hükümet, yeryüzündeki en tehlikeli insan grupunu meydana getirmektedir.

Enzensberger

(Yazısı 14. sayfada)

nato bir savunma paktı değildir!

HAMDİ KONUR

(Yazısı 16. sayfada)

türkiye nato'dan çıkacaktır!

DOÇ. DR. TÜRKKAYA ATAÖV

(Yazısı 12. sayfada)

335

15 MART 1968

100 KURUŞ

İÇTE

SEÇİMLERE DOĞRU

doğu perinçek

Geçen onbeş günün kamuoyunu en çok meşgul eden olayı, hiç şüphesiz, seçim sistemi değişikliğinin Millet Meclisinden geçmesî olmuştur. Millet Meclisinin kabul ettiği tasarı, Millî Bakiye sistemini kaldırmakta ve barajlı D'hondt sistemine dönülmektedir.

Seçim sisteminin değişmesi, ilk bakışta, hukukî bir sorun olarak görünmektedir. Ancak, değişikliğin temelinde Türk toplumunun yapısındaki değişmeler ve bu değişikliğin siyasî alandaki etkileri yatmaktadır.

Türkiye'nin kapitalist gelişmesi içinde, kapitalizm - öncesi toplum yapısı tasfiye olunmaktadır. Bu değişmeyle birlikte sosyalist muhalefetin ve bu muhalefetin belirli noktalarda etkilediği güçlerin kuvvetlendiği, gözden kaçmayan bir olaydır. Bu gelişme içinde Türkiye'nin egemen kuvvetlerinin önemli zaafları ve sorunları vardır. Bunlardan biri, Türkiye'nin köy toplumudur. Tarım alanında varlığını kuvvetle duyuran husus, kapitalist gelişmeyle hızlanan "kutuplaşma"dır.

Esas itibariyle altı grupta çözümliyebileceğimiz Türkiye'nin köy topluluğunu, siyasî gelişmeler bakımından, anlamlı iki ana grupta toplıyabiliriz. Birinci büyük grup, tarım işçileri veya ağanın toprağında çalışan köylünün emeğiyle yarattığı artık değer veya ürüne sahip kapitalist ve feodal toprak sahipleridir. Bunlar, işbirlikçi burjuvazi ile siyasî ittifaklarını sürdürecceklerdir. Hattâ bunlardan yakın zamanlara kadar öteki egemen sınıflar partilerinde de bulunanlar AP'de toplanmaktadırlar. Bu gelişmenin başlıca nedeni, çalışan sınıfların bağımsız bir örgütle siyasete katılmalarıyla egemen sınıflar içindeki iç - çatışmaların ikinci plâna düşmesidir. Bu noktada AP ve GP'yi ayrı düşünmediğimizi belirtmek yerinde olacaktır.

Bu, sayıca az olan feodal ve kapitalist toprak sahipleri dışındaki köylü sınıflarının belli bir gelişme içinde egemen sınıfların siyasî çizgisinden uzaklaşacaklarını söyliyebiliriz. Bu gelişmenin hızını, sosyalist hareketin etki derecesi tayin edecektir. Esasen daha 1965 seçimlerinde AP'ye köylerde verilen oyların ortalamasının AP'nin bütün Türkiye'de aldığı millî oy ortalamasının altında olması bu eğilimin belirtileri olarak görülebilir. AP'nin şehirli ve kasabalı partisi olma niteliği, kapitalist gelişmeye ve emekçi köylülerin uyanmasına paralel olarak koyulaşacaktır. Köylü birlik halinde ve bir bütün ifade eden bir sınıf değildir. Büyük toprak sahibi feodal ve kapitalist ağaların karşısında, tarım işçileri ve feodal ağanın toprağında çalışan köylülerin meydana getirdiği yoksul köylü sınıfları vardır. Büyük toprak sahipleri ve yoksul köylüler, çıkarları çatışan iki büyük bölüktür. Emekçi sınıfların ideolojisinin yayıldığı ve hareketinin geliştiği Türkiye'de bu iki ana sınıfın uzun vâdede ayni siyasî partiye destek olmıyacakları bellidir. Kendine yetecek kadar toprağı olan ve siyasî eğilimleri itibariyle kendini egemen sınıflarla bir tutan orta köylü tabakasının tarımdaki kutuplaşmayla birlikte gittikçe yoksullaşacağı düşünülürse, egemen sınıfların geleceklerinin karanlık noktalarından birine daha işaret edilmiş olunur. Köylük yerde gittikçe derinleşen bu çıkar çatışmasını hiç bir parti bağdaştıramaz. AP'nin hangi sınıfları tuttuğu, hangi sınıfların partisi olduğu, gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır.

ATEŞ BACAYI SARINCA..

Kapitalist gelişmenin yol - açtığı, tarımdaki kutuplaşma karşısında egemen güçler tedbirlerini almaktadırlar. AP'nin "Kırkbin köye ulaşan tek gazete" olarak ilân ettiği "Kırat", köyde beklenen gelişmelere karşı alınan tedbirlerden biridir. Seçim sisteminin değiştirilmesi ise, AP'nin köy oylarında meydana gelecek azalmayı bir zaman için daha az hissettirecektir. Barajı aşamıyacak orandaki kopmalar, bu suretle, değersiz ve etkisiz bırakılmaktadır. AP, topluma egemen olan güçlerin partisidir. Egemen güçlerin emekçiler üzerindeki nüfuzlarının devam ettiği ölçüde, emekçi oylarının bir bölüğü AP'ye gidecektir. Ancak sınıf çıkarlarının bilincine ulaşmış emekçilerin barajı aşacak ölçüde oy sağladıkları seçim çevrelerinde, işbirlikçi burjuvazi ve büyük toprak sahipleri, seçim sistemi değişikliğinden kazançlı çıkamıyacaklardır.

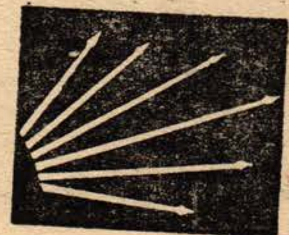

"Kırat"ın heybesine dolan köy oylarında düşme olacağına şüphe yoktur.

Türkiye'de gelişen işbirlikçi burjuvazi, iş gücü kaynaklarını denetsiz, serbestçe sömürmek istemektedir. Sosyal tedbir isteklerinin daha hızla yayıldığı bir ortam vardır Türkiye'de. Bu ortamda emeğin yarattığı artık değeri bölüşen egemen sınıflar, seçim sistemi değişikliği tedbirini emekçilerin sosyal güvenliğini savunan sol muhalefeti sindirme ve zayıflatma çarelerinden biri olarak da görmüşlerdir. Egemen güçlerin amacı, ücreti ve sosyal tedbirleri asgarî seviyede tutmak ve sermaye birikimini hızlandırmak, Türkiye'nin yaratılan değeri, işbirliği yapılan emperyalistlerle itirazsız ve muhalefetsiz bölüşmektir.

CHP'NİN DURUMU

Millî Bakiye sisteminin kaldırılarak barajlı D'hondt sistemine dönülmesiyle güdülen hedeflerden biri de, CHP ile ilgilidir. CHP, belli bir değişme içindedir. Gelişen sosyalist hareketin bu değişme üzerinde geniş ölçüde etkisi olmuştur ve olacaktır. Bu değişme, Türkiye'de düzenden yana güçlerin birden fazla büyük partiyi ayakta tutabildiği günlerin aşıldığının bir belirtisidir. Egemen sınıflar içindeki çatışmaların ikinci plâna düşmesi sonucu, silinme tehlikesiyle karşılaşan CHP, kendi içindeki feodal ve işbirlikçi unsurları tasfiye yolundadır. Bu gelişmenin duracağına dair kuvvetli bir emare de yoktur. CHP'de bürokratik - aydın kanadın partiye egemen olacağı ve geçmişin kötü anılarını silmeye çalışacağı anlaşılmaktadır. CHP, bu gelişme içinde, pek muhtemeldir ki, ideolojik mirasını da reddedecektir. CHP'nin köhnemiş ideolojisiyle yeni eğilimler arasındaki çatışma, yeni eğilimler lehine sonuçlanacaktır. Egemen sınıflar, kendisinden uzaklaşan bürokrat - aydın muhalefetini sosyalist hareketten koparmak istemektedirler. Keskinleşen sosyal ve siyasi kutuplaşmada CHP'nin sol kutbun manyetik alanı içine girmesi, egemen sınıf çevrelerinde endişe uyandırmıştır. Sosyalistleri Par-

lâmentoda zayıflatmak için yapılan hesapların içinde, CHP'nin sol mıknatısın etki alanından çıkarılması ve sosyalist antitezden bu suretle soyutlanması düşüncesi de bulunsa gerektir.

ENGELLEME ÇABALARI BOŞTUR!

Türkiye değişmektedir. Kapitalizm - öncesi yapı, geniş ölçüde tasfiye olunmuş, geride bırakılmıştır. Bu gelişme içinde sosyalist bir hareket vardır. Bu arada, toplumun bütün çalışan kesimlerinde hızla devam eden bir "sola kayma" görülmektedir. Hukukî tedbirler, seçim sistemi değişikliği gibi engellemeler bu gelişmeyi ne durdurabilecek, ne de hızını kesebilecektir. Çünkü değişme temeldedir, toplumun yapısındadır. Emekçi sınıfların ideolojisi sosyalizmin kökleri, artık, Türk halkının içindedir. Unutulmaması gereken bir nokta da, sosyalizmin parlâmentoda yürütülen bir mücadele olmadığıdır. Sosyalist hareket, mücadelesini bütün yurt yüzeyinde vermektedir. Amaç, emperyalizme karşı ve sosyalizm için bütün çalışan sınıfların bilinçlenmesidir. Sosyalistlerin, parlâmentoya, hak ettiklerinden daha az sayıda temsilci yollamaları, bu amacın gerçekleşmesine engel olamıyacaktır.

PAŞA'NIN PASLI KILICI

Seçim sistemi değişikliğinin Millet Meclisinde kabulü ile birlikte seçim kampanyasının açılması hazırlıkları da ön - plâna çıkmıştır.

İsmet Paşa, "dinî irtica" konusuna ağırlık vererek, paslanmış kılıcını bir kez daha kuşanmıştır. Dinî gericilik, İnönü'nün her seçim kampanyası başında zinde kuvvetlere göz kırparak ortaya attığı bir konudur. İnönü'nün muhtemel halefi Ecevit ise, Ankara İl Kongresindeki, buğday fiyatlarına zam yapılmasıyla ilgili görüşüyle CHP'nin seçim mücadelesini iktisadî ve sosyal alanda yürütme çabasındadır. Ne var ki, Türk halkının büyük çoğunluğunun yararı düşünülerek ileri sürülen bu istek, köy ve şehir emekçilerinin zararına sonuçlar doğuracaktır (Bk. Türk Solu, sayı 16, sayfa 8, Muzaffer Erdost). Ecevit'in bu noktaya dikkat etmesinde yarar vardır.

AP, "kırkbin köye giden tek gazete" olarak ilân ettiği "Kırat" gazetesinin çıkacağı haberiyle seçim mücadelesine başlama işaretini vermiştir.

Esasen yoğun bir "NATO'ya hayır!" kampanyası açmış olan TİP, seçim mücadelesine, Genel Başkan Aybar'ın Karadeniz gezisiyle girmeye hazırlanmaktadır. Bölükbaşı ise "kısbetî Kırşehir'de giyeceğini" ilân etmiştir.

GÜNÜMÜZÜN GERİCİLİĞİ

Hararetli geçeceğe benziyen seçim hazırlıklarının gelişmesini beklerken, son günlerde hayli tartışma konusu olan dinî gericilik ve lâiklik konusu üzerinde durmak istiyoruz.

Lâiklik konusu, Cumhuriyet devriminin düşünce kalıplarından biridir ve geniş bir aydın - bürokrat grupunun ideolojik silâhı olmuştur. Türkiye'de Cumhuriyet ile birlikte yerleşmesi hızlanan batılı hayat tarzını, yani kapitalizmi geliştirmek isteyen aydın - bürokrat burjuva tabakalarıyla, kapitalizm - öncesi toplumsal yapıyı temsil eden güçler arasındaki çatışmanın belkemiğini lâiklik meydana getirmiştir. Gerek kapitalist - burjuva gelişimine direnen kapitalizm - öncesi toplum yapısı taraftarları, gerekse kapitalist gelişmeye tepki gösteren halk yığınları, direnme ve tepkilerini dinî sembollerle ifade etmişlerdir. Nasıl ki Ortaçağda dinî çatışma olarak görülen mücadele aslında sınıfsal temellere dayanıyorduysa ve toplumdaki sınıflar hareketlerinde çeşitli din ve mezhepleri ideoloji olarak kullanmışlarsa, Cumhuriyet devrindeki toplumsal çatışmalarda da din ve mezhep fikriyatı ve bunların karşısındaki lâiklik düşüncesinin temelinde toplumsal gelişme yatmaktadır. Din bazen kapitalist gelişmeye direnen eski yapı artıklarının ideolojisi olmuş, bazen de, kapitalist gelişme ile birlikte yeni bir biçimde sömürülen sınıfların tepki aracı olmuştur. Lâiklik anlayışı, dinin, yukarıda belirtilen her iki anlamda da ideolojik bir araç olarak kullanılmasına karşıdır. Yani lâikliğin ilerici bir fonksiyonu olduğu gibi, bir egemen sınıf ideolojisi olarak halk tepkilerini bastırıcı fonksiyonu da olmuştur.

Bugünkü Türkiye toplumu, dünkünden farklıdır. Artık, kapitalizm - öncesi güçler geniş ölçüde tasfiye edilmiştir ve bunların artıkları ile işbirlikçi burjuvazi arasındaki ittifakın karşısında Türkiye'nin ,bağımsızlıktan yana ve sosyalizme yönelen güçleri vardır. Bugün gericilik, emperyalizmle işbirliği ve kapitalizmdir. Lâiklik ve gericilik sloganları arkasında

arada - bir

FORUM'un değerli okurları,

1 Nisan 1954'denberi yayımlanan, ilk sayısından itibaren Türk düşün ve sanat hayatında ağırlığı duyulan FORUM dergisi, ülkemizin sosyal, ekonomik, politik gelişme çizgisine paralel bir gelişme göstererek, bugün, her aydının mutlaka okuması gereken, anayasacı, toplumcu bir dergi kimliği kazanmıştır. Toplu bir parayla ve bol reklâmla yeni bir dergi çıkarmak ayrı şeydir, onbeş yıldır yayımlanmakta olan dar olanaklı bir dergiyi genç, etkili, olumlu, hacimli bir dergi haline getirmek ayrı şey... Ve elbette ki, ikincisi birincisinden zordur. Şu, elinizde tuttuğunuz 335. sayı, bu zor işi yüklendikleri, çeşitli güçlükler altında çıkardığımız üçüncü sayıdır. Birçok FORUM okurunun mektupla, telefonla veya bizzat büroya gelerek bizi kutlamalarından da anlaşılıyor ki, emeğimiz boşa gitmemiş, FORUM, kendisinden beklenileni vermeğe başlamıştır. Kısa zamanda elde edilen bu başarı, bize umut ve cesaret vermiştir.

FORUM'a imzalarıyla destek olanlar, Türk düşün ve sanat hayatının saygıdeğer emekçileridir. Üç sayıdır imzalarını gördüğünüz kimselerden başka, FORUM'a sürekli veya aralıklı yazmak isteyen imzalar da var. Bunların kimler olabileceğini tahmin etmek güç değildir. FORUM okuru, bundan böyle, her bakımdan yüklü ve dolu, zaman zaman da sürpriz niteliğinde sayılarla karşılaşacak ve derginin çıkmasını sabırsızlıkla bekliyecektir. Ancak şunu unutmamalıdır ki, FORUM, hiçbir zaman bir, "reklâmla okunan" dergi olmıyacaktır. FORUM'un okuru, sorunları kafasında aydınlığa kavuşturmuş, önünü gören, gerçekçi bir okurdur. Böyle bir okurdan bizim de bazı isteklerimiz olacaktır elbet. En başta, FORUM'u desteklemesi, okutması ve duyurması gelmektedir. Düşünülsün ki FORUM, sadece okurun desteğiyle ayakta duran bir dergidir. Ve yine düşünülsün ki, bu dergiyi çok dar olanaklar içinde hazırlamağa çalışan sorumlu kişi, gününün yirmi saatini bu dergi için çalışarak geçirmektedir. Sadece bu bile, derginin ne gibi koşullar altında çıktığını göstermek bakımından ilgiye değer. Şunu da belirtelim ki, dergiye gösterilen ilgi, hiçbir zaman karşılıksız kalmıyacaktır. Önümüzdeki sayılarda düzenli şiir, öykü, eleştiri sayfaları da bulunacaktır. Aktüalite, sağlam bir ekip tarafından izlenip taranacak, onbeş günün önemli iç ve dış olayları toplumcu bir süzgeçten geçirilerek okura verilecektir. Ayrıca, sosyal ve ekonomik görüşler, incelemeler, sağlam ölçülerle sayfalarda yer alacaktır. Ve bütün bunların arkasında, ülkemizin çok değerli adları, imzaları bulunacaktır.

Bu sayı, bir bakıma, NATO özel sayısı oldu. 1 Nisan sayımız ise, özlemini çektiğiniz bir sayı olacaktır.

FORUM'u desteklemek, FORUM'u savunmak, FORUM'u kabul ettirmek, aslında kendinizi, kendi inanışınızı, kendi görüşünüzü desteklemek, savunmak, kabul ettirmek demektir. Türkiye, bilinçlenme, dayanışma dönemine girmiştir. Yok başka çaremiz! Dergiyse, işte dergi!

Saygılarımla

HÜSEYİN KORKMAZGİL

görülmek ve yürütülmek istenen mücadele bugün artık geçerli değildir.

Osmanlı devletinde, eğitim medreselerin tekelindeydi. Cumhuriyet devrinde eğitimimiz, batılılaşma taraftarı aydın-bürokrat burjuvazinin ideolojisini yaymıştır. Bu ideolojinin temel dayanaklarından biri de lâiklik düşüncesidir. Ancak, bu lâiklik anlayışı eksiktir ve uygulamada başarısız olmuştur. Lâiklik, din ve devlet işlerinin ayrılmasından veya dinin devlet denetiminde olmasından öte bir anlam ifade etmektedir. Lâiklik, herşeyden önce, düşüncenin hurafenin egemenliğinden kurtarılmasıdır, bilimin egemen olmasıdır. Cumhuriyet eğitimi halkın büyük çoğunluğuna ulaşamamış, bilimsel düşünceyi halka yayamamıştır. Böyle olması doğaldır da... Günümüzde emperyalizmin ve kapitalizmin karşısına çıkan sosyalist antitez, burjuvazinin eğitim tekelini dağıtmaktadır. Türkiye'de fikir ve görüş imâl eden mihraklar artık yalnız egemen sınıfların elinde değildir. Sosyalist hareket halkın bilgili kılınmasına yönelmiştir, halkın sınıf bilincine ulaşarak doğru düşünmesine yönelmiştir.

İstanbul'da yapılan "Şahlanış mitingi"nde emperyalizme karşı sözler edilmesi, bu mitinge, faşist bir gelişmenin militan gücünü teşkil edecek gruplar yanında, milliyetçi olmakla birlikte, bu tutumunu dinle ifade eden unsurların da katıldığını göstermektedir. Bu iki grup, aslında birbirinin can düşmanıdır. Bu grupların, Türk halkı ile emperyalizm arasındaki çatışmada birbirine karşı saflarda olmaları gerekir. Türkiye'de emperyalizme karşı sosyalizme yönelen güçlerin başarısı bu temelsiz ittifakı bozmaya ve dağıtmaya bağlıdır.

işten atılan emekçi önderleri

Zonguldak Kömür İşletmesinde çalışan 156 işçi ve küçük memur, son işçi gösterilerinde önderlik yaptıkları gerekçesiyle işlerinden atılmışlardır. Bu olay, gazete sütunlarında, taşıdığı önemin gerektirdiği yeri bulamamıştır.

İşverenlerin iktidarı, kurnazca bir tutumla olayların yatışmasını beklemiş, sonra, bilinçli işçi önderlerini ayıklamıştır. Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem'in çeşitli beyanlarına rağmen, kendi sınıf çıkarını güden ve bu yolda eylem gösteren emekçiler, işsiz bırakılmak suretiyle ağır bir şekilde cezalandırılmaktadırlar. Bu olayın önemi, çok rastlanır olmasından gelmektedir. İşçi sınıfının hak dâvasını yürüten bilinçli önderler, ülkenin her yanında işlerinden atılmakta ve çeşitli usullerle mağdur duruma düşürülmektedirler. Örneğin İzmir'deki DYO Boya Fabrikasında sendikalaşma girişiminde bulunan işçiler, sistemli şekilde işsizleştirilmektedirler. İşveren, işçiler arasında bir çeşit imtiyazlı grup yaratmıştır ve bunlar aracılığıyla, politikasını yürütmektedir.

Türkiye'de geniş bir işsiz yığınının varlığı, yâni emeğin yerine konulabilecek emeğin bolluğu, bu gibi davranışlara imkân vermektedir.

Olayın diğer önemli bir yanı da, Türkiye'deki sendikacılık hareketi, bu hareketin örgütlenme seviyesi ve önderleriyle ilgilidir. Sendikacılıktan, patronla toplu sözleşme masasına oturup, masa altında ayak oyunlarıyla uzlaşmayı anlayan Türk - İş tipi sendikacılık, bir defa daha kendisini göstermiştir. Örneğin, Zonguldak Maden İşçileri Sendikası, işlerinden atılan bu emekçiler için ne yapmıştır? İşsiz kalmamak, işçinin yaşama dâvasıdır. Sendikacılığımızın kapitalist düzende ancak günü birlik yaşayabilecek bir ücret seviyesine razı olmak zorunda bırakılan işçinin iş güvenliğini koruyabilecek bir örgütlenme seviyesine ulaşması gerekmektedir. Sendika, işçi sınıfının ekonomik mücadele örgütüdür. Ekonomik mücadele yalnız, toplu sözleşmelerde ücret artışları elde etmekten ibaret değildir. Bu mücadelenin içine, patrondan işçi yararına koparılacak her türlü tâviz girer. Zonguldak Maden İşçileri Sendikası, bu ekonomik mücadeleyi bile yürütememiştir, nerede kaldı ki işçi sınıfının gerçek kurtuluşu olan asıl amaca, işçi sınıfının ülkenin yönetimine ağırlığını koyması dâvasına hizmet edebilmiş olsun!

ALİ ULVİ (Cumhuriyet)

özür ve duyuru

FORUM'un bu sayısını genellikle NATO konusuna ayırdığımız için, sayın Ahmet Köklügiller, Ahmet Naki Yücekök, Bedrettin Cömert, Arslan Kaynardağ İsmail Şahin, Mehmet Metin Nigâr, Sadık Deniz, Ömer Faruk Toprak, Halil Aytekin, İlber Ortaylı, Ali Hikmet Korkmaz, Ünsal Oskay, Numan Kartal, M. Nuri Ayvalı ve daha birçok yazarımızın yazılarını gelecek sayıya ertelemek zorunda kaldık. Bu arada, pek sevilen "Parlâmentodan Çeşitlemeler" le "Müftüler Geçidi" ve "Belçika Parlâmentosundan müzakere notları" gibi yazılarımıza da yer veremedik. "Doğu Sorunu" ile Balaban'ın sürekli yazılarını ise kısa tutturmak durumunda kaldık. Hele, FORUM okuru için sürpriz sayılacak bazı imza ve konuları okura ulaştırmağa hiç olanak bulamadık. Sayın yazarlarımızdan özür diler, sayın okurlarımıza durumu duyururuz.

2 Patronlar Türk - iş'i tutuyor

İstanbul Sanayi Odası Meclisinin 17 Ocak 1968 günlü oturumunda konuşan Şahap Kocatopçu'nun ağzından patronların Türk - İş'e duyduğu yakınlığı dinleyiniz:

— "Ben, Türk İşverenleri Sendikası Başkanı olarak, Paşabahçe'de grevle karşılaştığım zaman, Budapeşte Radyosu, Türkçe neşriyatında, Türk işçilerine hitaben, 'Şahap Koçatopçu'yu istenmeyen adam ilân edeceksiniz' diye bağırdı. Ertesi gün Türk - İş, beni istenmeyen adam ilân etti. Bu, devlet zabıtlarında mevcuttur. Bugün taktikler değişiyor. Bu taktikler için millî menfaatlere değer veren sendikaları da desteklememiz lâzım (ANT, sayı 63)."

Geçen sayıda FORUM, Türk - İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy'un sermaye çevreleriyle işbirliğini yine kendi sözleriyle açıklamıştı. Kocatopçu'nun yukarıdaki sözleri, ittifakın nasıl perçinlenmiş olduğunu göstermektedir!

Fakat, patronlarla Türk - İş yöneticilerinin, Türk toplumunun ve Türk işçi sınıfının devrimci gelişme çizgisine aykırı düşen bu politikaları, iflâs etmeğe mahkûmdur. Bu, böylece biline!

DÖRT BÜYÜK ÇELİŞKİ

Günümüz dünyasını kavrayabilmek için dört büyük çelişkiyi bir an bile olsun hatırdan çıkarmamak gerekiyor. Bu çatışmaların birincisi, Batılı emperyalist blokla Sosyalist blok arasındadır. İkincisi, Batılı emperyalist blokla geri bırakılmış ülkeler arasındadır. Üçüncüsü, Batılı emperyalist ülkelerin kendi aralarındaki çatışmadır. Dördüncüsü ise her bir emperyalist ülkenin kendi iç çelişmeleridir. Bu dört esas çelişkinin dışında başka birçok, ikinci derecede çelişki ve çatışma bulunabilir. Fakat dış politika plânında geçen hemen bütün olayların niteliklerini birinci derecede tayin eden unsur, bu sözünü ettiğimiz dört büyük çatışmadır.

NİJERYA'DA SİYAHI SİYAHA KIRDIRAN ÇATIŞMA

Afrika'daki Nijerya devletinde uzun zamandanberi süregelen iç savaşla, Batılı emperyalist ülkelerin birbirleri arasındaki çatışmayı ilk bakışta birleştirmek zor gibi görünebilir. Fakat olayların perde arkasına bakıldığı zaman, Afrika'da siyah adamı siyah adama kırdıran bu savaşın, aslında, Batılılar arasında bir savaş olduğu anlaşılır.

Nitekim Nijerya'da, doğu eyaletinin, Biafra adıyla bağımsızlığını ilân etmesinden bu yana, Fransız sanayicileri, diplomatları ve istihbarat servisleri, çıkan iç savaşın gelişmelerini çok yakından izlemektedirler. Biafra demek, hammadde demektir. Çeşitli Avrupa milletlerine mensup paralı askerlerin önemli bir rol oynadıkları bu iç savaşın gerisinde kauçuk ve kömür, daha da önemlisi, petrol ve tabiî gaz bulunmaktadır. İngilizler Fransızları, bazı işletmeleri ele geçirmeye niyet etmekle; Fransızlar ise İngilizleri, aslan payını ele geçirebilmek için, başka yabancı çıkarları engellemek istemekle suçlamaktadırlar.

Biafra, bağımsızlığını koruyabilirse, 15 milyon nüfusuyla, Afrika'nın altıncı büyük devleti olacaktır. Cezayir ve Libya'dan sonra, yıllık 20 milyon ton petrol üretimiyle Afrika'nın üçüncü büyük petrol ülkesidir. Demir ve kalayda da kısa bir zaman içinde önemli bir yer işgal edebilecektir.

Nijerya, eski bir İngiliz sömürgesidir. İngilizlerin Nijerya'da belli bir siyasal ve kültürel etkinlikleri ve önemli yatırımları vardır. İngilizler, doğu eyaletine göre, kuzey, güney ve batıda daha sağlam bir durumdadırlar. Özellikle, Shell ve BP ile teknik yardım programları sayesinde varlık göstermektedirler.

FRANSIZ — İNGİLİZ NÜFUZ SAVAŞI

Nijerya'daki İngiliz etkisine Fransızlar tepki göstermekte gecikmemişler, onlar da teknik yardım ve işbirliği teklifinde bulunmuşlar ve bazı sanayi yatırımlarına girişmişlerdir. Bu faaliyetlerin amacı, Anglo - sakson etkisinin ağır bastığı bu bölgede İngiliz üstünlüğünü dengelemektir. Fransızların daha etkili oldukları bölge, Nijerya'nın doğu eyaleti, şimdiki adıyla Biafra'dır.

erdoğan güçbilmez

Üçte ikisi Biafra'da bulunan Fransız yatırımları, 71 milyon franka ulaşmıştır. Nijerya'da Fransızlar ,şu şirketler eliyle şu alanlarda faaliyet göstermektedirler: SAFRAP (Fransız millî petrol şirketi olan ERAP - ELF'in Nijerya şubesi), yılda 2 milyon ton petrol üretmektedir. "Fores et la Languedocienne - Forenco", kuyu açma işleri yapmaktadır. "Flopetrol", petrol işletmeciliği yapmaktadır. "Schlumberger", çimento sanayiine el atmıştır. "Fives - Lille Cail et Dégremont", sınai tesisler kurmaktadır. Ayrıca, Biafra'nın başlıca limanı olan Port Harcourt'da ACM firması ile "Union Industrielle d'Entreprises"in kolu olan Nissco bulunmaktadır. Fransızlar ayrıca ticarete de el atmışlardır. Bu alanda SCOA (Société Commerciale Ouest - Africain), CFAO (Compagnie Française de l'Afrique Occidentale) bulunmaktadır. Bankacılıkta "Banque Nationale de Paris", kauçukta "Michelin", kimya sanayiinde "Air Liquide" firmaları faaliyet göstermektedir.

Nijerya federal hükümetinin sıvı yakıt tesislerini devletleştirmek tehdidinde bulunması ve petrolden alınan beylik hakkının yeniden tesbitini istemesi işleri karıştırmış, Fransızları daha liberal ve yabancı yatırımları dâvet hususunda daha istekli olan Biafra tarafına itmiştir. Buna karşılık, ülkenin öteki kısımlarına daha sağlam bir şekilde yerleşmiş bulunan İngiltere, Lagos'taki federal hükümetin başarısına oynamaktadır.

GENE ÜCRETLİ ASKERLER

Büyük vahşet gösterileri halinde geçen ve onaltısındaki savaşçıların birbirlerini boğazladıkları bu savaşta, Biafra kuvvetlerine, Fransız uyruklu Roger Faulques komutasındaki Fransız ve Belçikalı ücretli askerler destek olmaktadır. "Washington Post" gazetesinin, 2 Şubat günlü sayısında verdiği habere göre, Roger Faulques'un, De Gaulle hükümetinde Afrika İşleri müsteşarlığı görevi yapan Jacques Foccart'la dolaysız bağlantısı olduğu söylenmektedir. Haftada dört-beş defa Portekiz'den havalanan uçaklar, Port Harcourt'dan Biafra'ya silâh, para ve malzeme taşımaktadır.

Buna karşılık, eski Kraliyet Ordusu subaylarından John Peter komutasındaki Anglo - sakson menşeli 300 kadar ücretli asker, İngiltere'de Federal Hükümetin hareket emrini beklemektedir. Bu ücretli askerler de Biafra'ya karşı Federal Hükümet kuvvetlerini destekleyeceklerdir.

Nijerya'da sekiz - dokuz aydanberi sürüp giden bu iç savaşın sonu gelecek gibi görünmemektedir. Biafra'da oturan İbo kabilesine mensup savaşçılar, şimdiden gerilla taktiklerine başvurmaktadırlar. Bu savaş ancak bir İngiliz - Fransız uzlaşmasıyla son bulabilecektir. İngilizlerle Fransızlar, Nijerya'nın zengin kaynaklarının bölüşümünde uyuşurlarsa, savaş alanında bu ülkeler adına dövüşen kuvvetleri durdurabilirler. Yerli kuvvetlerden bir kısmının Fransızların veya İngilizlerin kontrolünden çıkması ihtimali yok değildir. Fakat bu iki ülkenin birlikte baskı yapmaları halinde bu ihtimalin gerçekleşmesi bir hayli zordur.

Bu yolda Fransız ve İngiliz baskısının etkinliğini tâyin edecek bir unsur da, bu dokuz aylık vahşet ve kan deryasının, çatışan kuvvetlerin bir kısmında ve halkta gerçek bir millî bilinç uyandırmış olması ihtimalidir. Bu ihtimal gerçekleşmişse veya gerçekleşirse, o zaman savaş, Nijerya halkı ile Batılı emperyalist ülkeler arasında bir çatışma haline dönmek istidadı taşır.

Amerika - Fransa çatışması

Emperyalizmin Anglo - sakson kanadı ile Avrupa kanadını temsil etmek iddiasındaki Fransa arasında çatışmanın yeni bir safhaya girdiği görülüyor.

Fransa, ABD önderliğindeki Anglo - sakson egemenliğine, son birkaç yıl içinde birçok ağır darbe indirmiştir: Dolara karşı açtığı savaş, İngiltere'nin Ortak Pazara alınmasına karşı kullandığı veto, Kanadalıların başına açtığı Quebec dâvası, NATO'dan çıkma kararı, bütün Üçüncü Dünya ülkelerinde ve özellikle Ortadoğu'da güttüğü bağımsız politika vb. gibi...

Fransa'nın bu tutumu, Anglo - sakson ülkelerinde ötedenberi öfke yaratmaktadır. Son günlerde bu öfke, siyasî çevreleri aşarak, halka mal olan bir tepki şeklini almıştır. Geçen ay içinde Birleşik Amerika'da halk, Fransız mallarına karşı kendiliğinden, geniş bir boykot hareketine girişmiştir.

Amerikan kamuoyu, Fransa - ABD ilişkilerine kedi - fare ilişkisi gözüyle bakmaktaydı. Johnson hükümetinin, yılbaşında, doları korumak için aldığı tahdit tedbirleri üzerine Amerikalılar, farenin kediyi sendeletecek etkinliğe geldiğini hayretle gördüler.

Fransız mallarının boykotu, bir yağ lekesi gibi bütün Amerika'da hızla yayılmaktadır. Kullanılmış otomobil alım - satımı yapanlar, vitrinlerine, Fransız eskilerini almıyacaklarını, bunların De Gaulle'e geri yollanması gerektiğini söyleyen yazılar koyarlarken, bar sahipleri de, televizyon kameralarının önünde, mahzenlerindeki Fransız şampanyalarını kırarak dökmektedirler. Fransız ihraçatçılarına, Amerika'da iş yaptıkları firmalardan siparişlerinin iptalini isteyen mektuplar yağmaktadır. Son ay içinde Fransa'nın Amerika'ya ihracatında önemli düşmeler olmuştur.

Irak Kürtleri

Batılı emperyalist ülkeler arasındaki çelişkilerin yeni bir belirtisine Irak'ta rastlanmaktadır. De Gaulle hükümetinin Arap - İsrail savaşı sırasında ve sonrasında güttüğü Ortadoğu politikası, meyvalarını vermeye başlamıştır. Büyük Fransız sanayicisi Marcel Dassault'nun uçak fabrikaları, gerçi İsrail gibi birinci derecede önemli bir alıcısını kaybetme tehlikesiyle karşıkarşıyadır, fakat buna karşılık, bütün Arap âlemi Fransız mallarına açılmıştır. Bu arada Irak, Fransız millî petrol şirketi olan ERAP'a Rumeyla bölgesinde 10 bin 800 kilometrekarelik bir çöl parçasını, petrol aramaları için vermiştir. Iraklılar, buradaki rezervlerin 50 milyar varili bulduğunu tahmin etmektedirler. Ayrıca, gene bir Fransız şirketi olan SNPA, Irak'ta, çok önemli bir kükürt yatağını ele geçirmiştir. Bu yatak, dünyadaki en zengin ve verimli yataklardan biridir. Yıllık üretimin 1 milyon tonu bulacağı tahmin edilmektedir. SNPA, Fransa'daki Lacq bölgesinde işlettiği 1.6 tonluk yataklara Irak kükürdünü de eklemekle, Amerika'dan sonra dünyada, bu stratejik maddenin ikinci büyük üreticisi durumuna yükselecektir.

Fransa Irak'ta

Öte yandan, devlet elindeki ERAP'ın Fransız piyasasındaki en ciddi rakibi sayılabilecek özel CFP (Compagnie Française des Pétroles) de Irak'ta esen Fransız dostluğu havasından yararlanmaktadır. Nouvelle Observateur'ün deyimiyle, "Elysée'nin emri üzerine Kuzey Rumeyla'daki masallara lâyık petrol kaynaklarını -yılda 20 milyon ton garanti, 1 milyar tonluk rezerv, denize 100 km uzaklık- işletme iznini almak için Bağdat'la müzakerelere girişmekle CFP, İngiliz ve Amerikalıların ağır bastıkları IPC (Iraq Petroleum Company) içinde ilk defa özerkliğini ortaya koymaktadır. Daha da kötüsü, 1961 yılında Irak'ın Rumeyla petrollerini millileştirmekle yaptığı emrivâkiyi kabul ederek, büyük uluslararası petrol grupları arasındaki mukaddes ittifakı bozmaktadır. Böylece, CFP'nin boyu ablalarının eteklerini aşmış oluyor."

nin sınırlanması ve üretimin miktar bakımından âyarlanması olduğu bilinmektedir. Bu sebeple Fransızlar millî bir şirket kurmak zorunda kalmışlar ve ERAP'ı kurmuşlardır.

Bu hedeflere ulaşmak için kurulan ERAP, derhal petrol arama faaliyetlerine girişmiş ve 1949'da Fransa'nın Lacq bölgesinde, 1956'da Büyük Sahra'da, sonra Kongo'da petrol bulmuştur. Bu şirket, Nijerya'nın doğu eyaletinde, bugünkü adıyla Biafra'da da petrol işletmektedir.

Fransa, koyduğu hedeflere nihayet ulaşmıştır. Afrika ve Büyük Sahra'daki petrol kaynakları, "güvenilir" ve "frankla ödenebilir" bir üretim sağlamaktadır. Fakat, son derece büyük bir hızla gelişmesine rağmen, ERAP, henüz büyük uluslararası gruplarla çatışmasına elverecek genişliğe ulaşmış olmaktan uzaktır. ERAP'ın yıllık üretimi 10 milyon ton kadardır. Buna CFP'nin üretimi olan 40 milyon ton da eklenirse, Fransa'nın yıllık iç ihtiyacı olan 50 milyon ton elde edilmiş olur. Buna rağmen, ERAP'ın, ayakta kalabilmesi için, üretimini artırması yani yeni kaynaklar bulması vazgeçilmez bir şarttır.

CLEMANCEAU DİLENMİŞTİ

Fransızlar, Birinci Dünya Savaşı içinde, Başbakan Clemanceau'nun Amerika'dan petrol dilenmek zorunda kalışını unutmamaktadırlar. Gerçi bu büyük savaştan sonra Irak'taki Alman petrol hissesine el koyarak petrol susuzluklarını biraz olsun gidermişlerdir, fakat bugün Fransız enerji politikası daha da güvenli bir durum elde edebilmek için millî esaslara bağlanmıştır. Bu poltikanın hedefi, "güvenilir" ve "frankla ödenebilir" petrol kaynakları bulmaktır. İkinci bir hedef de, iç piyasanın en az yüzde 60'ını karşılayabilecek bir millî petrol sektörünün kurulması olmuştur.

Fransızlar, bu ikinci hedefe özel bir şirket olan CFP ile ulaşamıyacaklarını bilmekteydiler. Çünkü CFP, IPC içindeki yeri dolayısıyla, mecburen, İngiliz ve Amerikan petrol politikasına bağlıydı. İngiliz ve Amerikalıların bu alandaki politikalarının ise petrol kaynaklarının keşfi-

ORTADOĞU KAYNAKLARI

Dünya petrol rezervlerinin çok büyük bir kısmını barındıran Ortadoğu'ya girebilmek için çok büyük malî kaynaklara ihtiyaç vardır. Buradaki her yeni kaynağa hemen herkes talip olmakta, 40 - 50 milyon doları bulan bir çeşit hava parasını ödemek zorunluğu ortaya çıkmaktadır. ERAP'ın kaynakları, bu çapta işlere girişmesine yeterli değildir. Bu nedenlerle ERAP, kolayı, oyunun kurallarını değiştirmekte bulmuştur. ERAP'ın parası yoktur ama, teknik kapasitesi vardır.

Petrol sahibi ülkelere ERAP, değişik bir anlaşma teklif etmekte, ülkeyi işletmeye yarı - yarıya ortak olarak almakta, hattâ işi, petrol sahibi ülkeye teknik

MALIN BÖYLESİ..

U.P.I. ajansının 6 martta Washington'dan verdiği habere göre, Atina'daki askerî Cunta, New York'taki bir reklâm şirketini kiralamıştır. Bu şirket, Cuntanın Amerika'daki şöhretini düzeltecektir.

Geçen nisandaki askerî darbeden önce de Yunan hükümetinin Amerika'da bu çeşit "mutemet" adamları vardı. Fakat bunlar, askerlerin iktidara gelmeleri üzerine istifalarını verdikleri için, yerlerine yenilerinin bulunması gerekmiştir.

Bundan böyle, Yunan hükümetini Amerikalılara Thomas J. Deegan reklâmcılık firması "satacak"tır. Bu firma Amerikalılara, Yunan hükümetiyle birlikte Koka-kola'yı da satmaktadır. Koka-kola, Thomas J. Deegan firmasının müşterilerinden biridir.

Reklâm firmasıyla Yunan hükümeti arasında imzalanan sözleşme iki yıl süreli olup, yıllık tutarı 243 bin dolardır!

kapasitesini kiralamaya kadar götürmektedir. Böylece petrol sahibi ülkenin çıkarları ve egemenliği korunmuş olmaktadır.

ERAP, petrol sahibi ülke adına arama yapmakta, bulduğu zaman da, hizmetinin karşılığını aynî olarak, maliyet fiyatına hesaplanan petrol halinde almaktadır. "Emperyalizm" kokan "saha imtiyazları" artık sözkonusu değildir. Gerçi kâr daha azdır ama, tehlike de aynı derecede azdır.

Bu usûlle Fransa, Cezayir'de ve İran'da, şimdi de Irak'ta petrol piyasasına girme olanağını elde etmektedir. Üstelik, "millîleştirme" tehlikesi de yoktur; çünkü petrolü topraklarında barındıran ülke, petrolün sahibidir.

ANGLO - SAKSONLARIN ETEĞİ TUTUŞUNCA...

İngiliz ve Amerikan petrol şirketleri bu durumda son derece rahatsızdırlar. ERAP'ın, Batı dayanışmasını bozduğunu söylemektedirler. ERAP'ın yarattığı örnek, hızla kural haline geleceğe benzemekte, petrol devlerinin büyük kârlarını korkunç bir tehlikeye atmaktadır. Petrol sahibi ülkelerin, kendi kaynaklarını bu şekilde işletmeleri ve piyasaya sürmeleri halinde, tamamen keyfî tesbit edilen ve maliyetlerle hiçbir bağlantısı bulunmayan petrol fiyatları düşme tehlikesi göstermektedir.

Fransızlarla Anglo - saksonların petrol çıkarları en ciddi bir şekilde çatışır hale gelmiştir. Anglo - saksonlar kolay teslim olmıyacaklardır. Fransızların, Irak'ta ele geçirdikleri kaynakları işletebilmeleri için, bölgede düzen ve barışın korunması vazgeçilmez bir şarttır. Irak'ın kuzeyinde çıkabilecek karışıklıklar, herşeye yeni baştan başlanmasını gerekli kılabilecektir.

AMERİKA KÜRTLERİ SİLÂHLANDIRIYOR

Amerika, Fransa'nın bu "ihanet"ini resmen protesto etmiştir. Fakat bununla yetineceği şüphelidir. Nitekim, Nouvelle Observateur'ün verdiği bilgiye göre, Kuzey Irak'taki Kürtler, Amerika tarafından gizliden gizliye silâhlandırılmaktadır. Buna karşılık, Irak devlet başkanı Mareşal Arif'in son Fransa ziyareti sırasında iki ülke arasında yapılan görüşmeler olumlu bir şekilde sonuçlanmış, Arif, memleketine, Fransız silâhları vaadiyle dönmüştür. Fransızların Arif'i silâhlandırmaları ihtimaline karşı Kürtler son derece uyanık ve endişelidirler. Nitekim, Arif'in Fransa'da bulunduğu sırada De Gaulle'e, Irak Kürtlerinin önderi Molla Mustafa Barzani'den bir mektup gelmiştir. Barzani, bu mektubunda, De Gaulle'den, Irak'a silâh vermemesini rica etmekte, Fransız silâhlarına hedef olmak istemediklerini söylemektedir.

Durumu daha da karıştıran son bir unsur ise, Sovyetler Birliği'nin de Irak'a ERAP'ınkine benzer bir sözleşme teklifinde bulunmuş olmasıdır.

Emperyalist ülkeler, Kürtleri ve Arap halklarını eski alışkanlıkla, petrol kavgalarının oyuncağı ve kurbanı yapmak istemektedirler. Güney sınırlarımızdaki bu gelişmeler memleketimiz bakımından da son derece önemlidir. Fransa ile Amerika'nın Irak'ta, Kürtlerle Arapları kullanarak kapışmaları halinde ortaya çıkabilecek gelişmeler karşısında uyanık bulunmak durumundayız. Başka bir ihtimal de, çatışmanın çok büyümeden emperyalistlerin pazarlıkta uzlaşmalarıdır.

HAH, ŞİMDİ OLDU İŞTE!

Amerikan Senatosu Dış Harcamalar alt - Komisyonunun açıkladığına göre, Vietnam savaşı, Güney Vietnam'daki rüşvetçi memurlar yüzünden uzuyormuş.

Eee, kolayı var: Kuzey Vietnamlılara ve Vietkonga da rüşvet versin Amerika ve uzatmasın şu savaşı!

KABAHAT SENDE DEĞİL!

Ne zaman koyu çay içsem, ardından hemen Orhan Seyfi Orhon'un yazdıklarını okuyorum.

Bakın, ne diyor gene:

"..Amerika bizim bütün tarih boyunca kendisinden hiç bir endişe duymadığımız millettir. Bugün de dostumuz ve müttefikimizdir. Allah esirgesin, bir gün bir Üçüncü Dünya Savaşı çıkarsa yurdumuzu ve hür dünyayı NATO'da onunla aynı safta, müdafaa edeceğiz. Devletimizin öyle bir dost ve müttefiki olduğu için seviniriz, diyemiyoruz. Kabahat bizde!"

Değil, değil! Kabahat sizde değil, size oyunu verende!

Şu yazıyı okuyan en hızlı amerikanofil bile iğrenir amerikanofilliğinden! Hattâ, Amerikalının bile yüzü kızarır bu sözler karşısında!

FATİHA!

Ağır işlerde çalışan işçiler, elli yaşında emekliye ayrılacakmış.

Türkiye'de ağır işte çalışan insan, elli yaşına kadar yaşayabilirse, eh, helâl olsun emeklilik!

NATO'dan NİÇİN

BEHiCE BORAN

İKİLİ anlaşmalar, Amerikan üslerinden sonra NATO'nun da "mahzurları" artık tartışma ve eleştirme konusu haline geldi. T.İ.P. bu sorunları ortaya atıp da alârm çanını çaldığı zaman kabaran büyük hiddet dalgaları az-çok yatıştı. Şimdi hemen herkes, yani İktidar ve diğer muhalefet partileri, ikili anlaşmaların, Amerikan üslerinin "mahzurları" üzerinde müttefiktirler; o kadar ki, İktidar ana bir anlaşma tasarısı hazırlamış ve Amerika'yı müzakereye çağırmış olmakla övünüyor. İkili anlaşmaların millî bağımsızlık ve egemenlik haklarımız yönünden "mahzurları" giderilecek, bu anlaşmalar "ıslah" olunacakmış. Şimdi tema biraz daha değişik gelişmekte, "NATO ittifakının da mahzurları var, onlar giderilsin ama NATO içinde kalalım" deniliyor.

NATO ittifakı ve teşkilâtı içinde kalınıp da ikili anlaşmaların, Amerikan üslerinin, NATO'nun kendisinin bizim için teşkil ettiği "mahzurlar" giderilebilir mi? Asıl cevaplandırılması gereken soru budur.

İkili anlaşmaları ve NATO'yu birbirinden ve her ikisini Amerika'dan ayırmaya imkân yoktur. Amerika ile ikili anlaşmalar, NATO anlaşmasının 3. maddesine dayandırılarak, o gerekçe ile yapılmıştır; İktidarın ileri sürdüğü hukukî mesnet budur. NATO ise Amerika Birleşik Devletleri demektir. Çünkü NATO içinde termonükleer silâhlara yalnız Amerika sahiptir ve bu silâhların kullanılıp kullanılmıyacağı konusunda karar, Amerika'ya aittir. Amerika istemedikçe, ne "entegre" komutanlık sistemi, ne de NATO organlarının göstereceği lüzum, bunların kullanılmasını sağlıyabilir. Ayrıca, diğer tip silâh, malzeme ve paranın sağlanmasında da Amerika en büyük kaynaktır.

Bir başka açıdan da NATO, Amerika demektir. Amerika'nın bağımsız ve egemen bir devlet olarak kendi millî savunması için aldığı stratejik kararlar, eninde sonunda, ister istemez, NATO'nun kararı haline gelmektedir. Çünkü termonükleer silâhlara sahip biricik üye ve en güçlü üye odur. Nitekim Amerika, 1960'ların başından itibaren, tâ Kennedy zamanında, stratejisini değiştirmiş, "kitle halinde mukabele" yerine, "elâstiki mukabele" ve "kademeli savaş" stratejisini kabul etmişti. 1967 aralık ayında NATO Konseyinin bakanlar seviyesindeki son toplantısında bu strateji NATO stratejisi olarak kabul edildi. Bu kabul ediş, aslında, bir formaliteden ibaretti: çünkü 1961 ile 1967 arasında Sovyetler'le Amerika silâhlı bir çatışmaya girselerdi, Amerika bu stratejiyi uygulayacaktı ve NATO Amerika'yı nükleer silâhlarla kitle halinde mukabelede bulunmaya zorlıyamıyacaktı. NATO ne hukukî bir anlaşma olarak, ne de fiilî askerî bir teşkilât olarak bu imkâna sahiptir.

Gerçekten de, NATO Andlaşmasının 5. maddesine göre, taraflardan birine veya birkaçına saldırı vukubulduğu takdirde, bu, hepsine yapılmış bir saldırı sayılacak ve andlaşma üyelerinin herbiri "silâhlı kuvvet istimali de dahil olmak üzere, lüzumlu göreceği harekete, münferiden ve diğer taraflarla mutabakat halinde, hemen tevessül etmek suretiyle tecavüze uğrayan taraf veya taraflara yardım" edecektir. Görülüyor ki, saldırıya uğrayana diğer üyelerin derhal ve otomatik olarak silâhlı yardımda bulunmaları zorunluğu yoktur; "lüzumlu göreceği hareket", ültimatom vermek, sıhhi malzeme göndermek, ekonomik baskı da olabilir, termonükleer silâhlarla mukabele de olabilir. Askerî müdahale ve yardımın zorunlu olmadığını Johnson, 1964'de İnönü'ye gönderdiği meşhur mektubunda belirtmişti.

TEHLİKE, TÜRKİYE'NİN BAŞINDA

1950'LERİN sonlarına kadar Sovyetler Birliği mevcut sınırlarının dışına çıktığı takdirde derhal nükleer silâhlarla mukabele göreceği hususu tamamen Amerika'nın kabul ettiği ve söylediği stratejinin uygulanmasına bağlıydı. Böyle olacağının diğer NATO üyeleri için ne hukukî, ne fiilî bir garantisi vardı. Elâstiki mukabele ve kademeli savaş stratejisi kabul edildikten sonra ise üye devletler klâsik silâhlarla yapılacak bir savaşı kendi imkânları ile yürütmek durumunda bırakılıyorlar.

Böylece, NATO'nun bizi muhtemel bir Sovyet saldırısına karşı koruduğu efsanesi artık, tevil kaldırmıyacak şekilde, çökmüş oluyor. Ama iş bu kadarla da kalmıyor. NATO, korumak şöyle dursun, tehlikeye atıyor üstelik. Amerika ile Sovyetler Birliği arasında bir silâhlı çatışmada diğer NATO üyesi ülkeler, en başta Türkiye, kademeli savaşın ilk kademesinin yer alacağı, karşılıklı kuvvet gösterisinin deneneceği bir alan oluyor. Her "kademe"den sonra, diplomatik temas ve müzakerelerin yapılacağı da öngörüldüğünden, Türkiye aynı zamanda bu müzakerelerde bir pazarlık konusu yapılacak. Zaten daha Küba krizi sırasında Türkiye böyle bir pazarlık konusu yapılmış, Küba'dan Sovyet füzelerinin geri çekilmesi karşılığı Amerika, Türkiye'den, kendi füzelerinin bir kısmını kaldırmıştır.

İkinci tehlike, Türkiye'de Amerikan ve NATO üslerinin var oluşu dolayısıyla Türkiye'nin, kendi iradesi ve isteği dışında, bir üçüncü dünya savaşına veya mahallî bir savaşa sürüklenebileceğidir. "NATO bölgesel bir anlaşmadır ve Konsey'de kararlar oybirliği ile alınır, bunun için Türkiye'nin bölge dışındaki savaşlara katılması ve kendisi olumlu oy kullanmadan katılması söz konusu olamaz" iddiası geçerli değildir. Dünyanın herhangi bir yerinde patlak verecek bir buhran sonucu Amerika ile Sovyetler arasında savaş başlarsa, Türkiye'deki Amerikan ve NATO üs ve tesislerinin kendisine karşı kullanılmaması için Sovyetler bunları tahrip hareketine geçeceklerdir. NATO bölgesel bir teşkilâttır, Türkiye de çıkan bu ihtilâfa karışmamıştır diye bu üs ve tesisleri tahripten geri durmayacaklardır herhalde!..

AMAÇ: AMERİKA'NIN ÇIKARLARI!

BİZİM politikacıların anlamadıkları veya anlamak istemedikleri bir nokta var: NATO anlaşması ve askerî teşkilâtı Sovyetler Birliği'ne karşı meydana getirilmiştir ama, Türkiye'nin millî güvenliği ve savunması açısından değil, Amerika'nın çıkarları ve savunulması açısından... NATO, Amerika'nın, Sovyetler'le bir üçüncü dünya savaşı ihtimalini göz-

ÇIKMALIYIZ?

önünde tutarak kendi topraklarını ve denizaşırı çıkar ve nüfuz bölgelerini savunmak üzere meydana getirdiği, dünya çapında bir stratejinin bir parçasıdır. Hangi bölgeyi, hangi ölçüde, hangi silâhlarla savunacak? Amerika durumu, stratejisinin bütünü açısından değerlendirip ona göre karar verecektir. Askerî bakımdan bir bölgeyi "kabil-i müdafaa" görmeyip pekâlâ stratejik çekilme yapabilir. Nitekim Ortadoğu'da savunma hattının Kafkaslardan veya Toroslardan veya Kuzey Afrika'dan geçirilmesi düşünülmüştür Amerika'da.

Kesinlikle gözönünde ve hatırda tutulması gereken bir nokta vardır: Amerika, en gelişmiş kapitalist - emperyalist bir devlettir. Dünyanın dört bir köşesinde yatırımları, iktisadî, askerî, siyasî çıkarları, nüfuz bölgeleri vardır. Batı Avrupa devletleri de ikinci, üçüncü vb. derecelerde aynı nitelikte, aynı kategoriden toplumlardır. Bu yeni elâstıki ve kademeli stratejiden, Amerika'nın kendilerine yüzdeyüz garanti vermemesinden memnun olmasalar bile, onunla kader birliği etmek zorundadırlar; çünkü, aralarındaki rekabete rağmen kapitalizm, bütünüyle, bir milletlerarası dünya sistemidir. Bunların karşısında ise Sovyetler Birliği ve onun etrafında kümelenmiş Sosyalist blok vardır. Aradaki rekabet, bizim politikacıların sandıkları ve gösterdikleri gibi iki dev devletin dünyaya hâkim olma rekabeti ve çatışması değildir; yâni sadece siyasî, askerî nitelikte bir çatışma değildir: iki sosyal sistemin rekabeti ve çatışmasıdır. İkinci Dünya Savaşından sonra Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin, Kıta Çini'nin, Kuzey Kore, Kuzey Vietnam ve Küba'nın sosyalist toplum tipinde düzenlere geçişi, dünya kapitalizminin alanını daraltmıştır: dünyanın geniş bölgeleri, kapitalizmin ilkel maddeler kaynağı, mamûl maddeler pazarı ve sermaye yatırım alanı olmaktan çıkmıştır. Bu daralma, kapitalizmin müzmin buhranını artırmıştır. Üçüncü Dünya devletleri, millî bağımsızlık ve kalkınma hareketleri içindedirler. Bu toplumların iç şartları, onları sosyalizme, hiç değilse kapitalist olmayan bir yoldan kalkınmaya itelemektedir.

Amerika'nın, millî kurtuluş hareketlerine karşı gelişinin, Çan Kay-şek'i desteklemesinin, Kore've, Vietnam'a Lâtin Amerika ülkelerine askerî müdahalelerinin altında bu nedenler yatmaktadır. Yeni emperyalizmin gerekçesi de budur: dünya kapitalizmi alanının daha da daralmasını önlemek!..

TÜRKİYE'NİN DURUMUNA GELİNCE..

TÜRKİYE ise Amerika'dan ve diğer Batılı kapitalist ülkelerden ayrı nitelikte, ayrı kategoride bir toplumdur. Türkiye, Amerikan ve genellikle Batı emperyalizminin sömürü ve baskısı altında bulunan ve ondan kurtulmak zorunda ve çabasında olan bir ülkedir. Türkiye'nin, dünyanın başka yerlerinde sömürü ve nüfuz alanları, çıkarları yoktur. Denizaşırı savaşlar verecek, bir üçüncü dünya savaşına taraf olacak bir devlet değildir Türkiye. Saldırı ne yandan gelirse gelsin, yurt topraklarını ilk ânından savunmak durumundadır. Türkiye'nin vereceği savaş emperyalist değil, millî kurtuluş, yurt savunması savaşı olacaktır.

Bu iki türlü savaşın stratejisi, taktiği, silâhlı kuvvetlerinin örgütlenme şekli ise birbirinden tüm başkadır. Nitekim NATO, bizim kalabalık bir kara ordusu meydana getirmemize, hava, hele deniz kuvvetlerimizi ihmal etmemize yol açmıştır. Oysa Türk'ye'nin, kendi savunması bakımından daha küçük, ama çok daha iyi donatılmış, hareketli, vurucu kuvveti etkin ve halkla işbirliği ve dayanışma yapabilecek bir kara ordusuna ihtiyacı vardır. NATO stratejisinde bizim deniz kuvvetlerimize Karadeniz'in, Yunanistan'a ise Ege denizinin savunulması görevi verilmiştir. Oysa Türkiye, Ege denizi ile de çok yakından ilgilidir ve güneyde, Akdeniz'de de savunulacak kıyıları vardır.

Hem NATO stratejisine, hem de kendi millî savunmasına göre silâhlı kuvvetlerini örgütlemek ve donatmak ise Türkiye için maddeten imkânsızdır. Nitekim şimdiye kadar silâhlı kuvvetlerimizi NATO'nun -tabiî, aslında Amerika'nın- isteklerine göre örgütleyip donattığımız halde, 1968 Millî Savunma bütçesi raporunda belirtildiğine göre, silâhlı kuvvetlerimiz "NATO standardı"na veya "kabul edilebilir asgarî standart"a erişmiş değildir. NATO standardına erişebilmek için gerekli görülen para, 29 ile 37 milyar lira arasında tahmin olunmaktadır. Yine aynı rapora göre, Millî Güvenlik Kurulu, 1965'te sefer stokları için bütçede ödenek ayrılmasına karar verdiği halde bu ödenekler bugüne kadar tahsis olunamamıştır. Bir ordunun elindeki silâh ve araçların stokları yoksa, bunların savaşta pek bir işe yaramıyacağı âşikârdır.

BEYLİK TEKERLEMELER

DENİLİYOR Kİ, Rusya, tâ Çarlık zamanındanberi sıcak denizlere, bu arada Akdeniz'e inmek politikası gütmüştür: 1945'te de Boğazlar üzerinde taleplerde bulunmuştur; NATO'dan çıkarsak Rusya bize saldırır. Unutuluyor ki, Rusya bunu yapmak istemiştir ama, yapamamıştır. Osmanlı İmparatorluğunun en zayıf zamanında yapamamıştır; 1945'te henüz NATO ve Amerikan yardımı yokken, askerî müdahale ile taleplerinin arkasını getirmemiş, getirememiştir. Akdeniz'e inmemek de, Sovyetler Birliği'nin, Avrupa'nın en geri kapitalist ülkesi olmaktan elli yıl zarfında dünyanın ikinci süper - devleti haline gelmesini engellememiştir. Yurt savunması veren millî kurtuluş savaşlarının, saldırgana, istilâcıya ne belâlı işler açtığını Sovyetler Birliği de, bütün dünya da bilmektedir. Vietnam savaşı, bir ibret dersi olarak, gözler önünde durmaktadır. Türkiye'nin ise bir saldırı vukuunda sonuna kadar savaşacağında kimsenin şüphesi yoktur.

Kaldı ki, bugün Sovyetler Birliği'nin temel politika ilkesi "barış içinde birarada yaşamak"tır. Bunu bir aldatmaca saymak, politikadan hiç anlamamak demektir. Sovyetler'in görüşü şudur: insan toplumlarının evriminde sosya-

>>

lizm, kapitalizmin yerini alacaktır; zaman, sosyalizmin lehine işlemektedir. 17 Ekim ihtilâlinden ve dünyanın önemli kısmının sosyalist düzene geçişinden sonra sosyalizmin bu tarihsel zaferi, bir dünya ihtilâline veya bir üçüncü dünya savaşına lüzum kalmadan gerçekleşecektir. Sovyetler Birliği bilim, fen ve teknikte Amerika'yı geçmiştir. Şimdi amaç, üretimde, emekçi kütlelerin hayat seviyesi konusunda Amerika'yı geçmek, refah bakımından da sosyalist toplum düzeninin üstünlüğünü ispat etmektir. Bunun için, tahripleri İkinci Dünya Savaşınınkinden de kat kat fazla olacak nükleer bir savaştan kaçınmak gerekir.

İşte bunun içindir ki Sovyetler Birliği, hiç bir ihtilâfta, meseleyi, Amerika ile silâhlı bir çatışmayı gerektirecek noktaya getirmemekte, hiç bir mahalli savaşa fiilen katılmamaktadır.

"Bir üçüncü dünya savaşı olursa, Türkiye, jeopolitik durumu yüzünden, nasıl olsa bu savaştan kaçınamıyacak" görüşü de yanlıştır. Jeopolitik durumun önemi, bilâkis, Türkiye'ye, iki karşıt gücü dengelendirip, savaşın, askeri blokların dışında kalmak imkânını vermektedir; nitekim İkinci Dünya Savaşında böyle olmuştur. Türkiye'nin çıkarı, bir üçüncü dünya savaşının ve bölgede yer alabilecek mahalli savaşların dışında kalmaktır ve dışında kalabilir. Ama NATO ittifakı ve teşkilâtı içinde oldukça, Türk topraklarında Amerikan ve NATO üsleri ve tesisleri bulundukça, bu çeşit savaşlara istemeden bulaşması tehlikesi büyüktür.

BÜTÜN MESELE: İKTİDARI BIRAKMAMAK!

GEÇMİŞTEKİ iktidarların Amerika'ya abanmalarının, NATO'ya girişlerinin ve şimdiki İktidarın NATO'da kalmakta ısrarının temelinde askeri nedenler ve mülâhazalar değil, politik, ekonomik nedenler yatmaktadır. Bizim yerli burjuvazi, kendi gücü ve imkânlarıyla ülkeyi sanayileştirip kalkındıramayınca, millî pazarı geliştiremeyince, kapıları yabancı sermayeye, şirketlere, dış kredilere ve bunların arkasındaki devletlerin askeri, siyasî nüfuzuna açmıştır. Egemen sınıflar -komprador ticaret ve sanayi burjuvazisi, toprak ağaları-, bu desteği kaybettikleri gün içte de iktidarı kaybedeceklerini, bugünkü çıkarlarına işleyen kapkaççı düzeni sürdüremiyeceklerini, Türkiye'nin sosyalizme yöneleceğini bilmektedirler. İkili anlaşmalar, NATO, Türkiye'nin Kapitalist Dünya ile iktisadî, malî ilişkilerinin askerî cephesidir. NATO'ya ve Ortak Pazar'a giriş ve kalış kararı, Türk egemen sınıflarının Batı burjuvazisi ile kader birliği etme çabalarıdır.

Ama şimdi, Türk egemen sınıfları ve onların partileri bir çelişki ve tereddüt içindedirler. Kıbrıs sorunu, Türkiye'ye saldırı ve savaş ihtimalinin kuzeyden başka bir yönden de, NATO üyesi bir devletten de gelebileceğini göstermiştir. Suriye'nin Hatay üzerindeki iddiaları da güney sınırlarına önem kazandırmaktadır. Onbeş yıllık NATO üyeliği, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin ne yönlerden zaafa uğratıldığını açığa çıkarmıştır. Türkiye ne kuş, ne deve olmuştur; ne NATO standartlarına uygun bir silâhlı güç meydana getirilmiş, ne kendi millî güvenliği bakımından gerekli bir silâhlı kuvvetler bünyesine ve donatımına sahip olabilmiştir.

Şimdi, millî savaş sanayiimizi geliştirmek için iki yıldır bütçeye ödenek konmaktadır. Atatürk zamanında geliştirilmesine başlanan savaş sanayiimiz, NATO'ya girdikten sonra ihmal edilmiş, durdurulmuştur. İki yıldır konan ödenekler ise, bir millî savaş sanayiinin kurulması ve geliştirilmesi için yetersizdir. Ağır bakım ve onarım atelyeleri ve bazı hafif silâhların imâli amacına mâtuftur. Gerçek bir millî savaş sanayiinin kurulması, gerçek bir sanayileşmeye, ağır makina ve kimya sanayiinin kurulmasına bağlıdır. Bu ise bir iç ekonomik düzen, iç politika sorunudur.

Yabancı sermaye ile işbirliği ve ortaklık eden, Türkiye'yi dış yardımlara dayalı özel sektörcü yoldan kalkındırmayı öngören iktidarlar ne içte gerçek bir sanayileşmeyi başarabilirler, ne de tam bir millî bağımsızlığı gerçekleştirebilirler. Bunu ancak emekçi sınıfların sosyalist iktidarı yapabilir. Bu nedenle de, millî bağımsızlık için mücadele, aynı zamanda sosyalizm için mücadeleyi gerektirmektedir.

DEĞİŞEN DÜNYA NATO ve TÜRKİYE

Kuzey Atlantik Andlaşması Teşkilâtı (NATO), İkinci Dünya Savaşını izleyen yıllarda Stalin yönetimindeki Sovyetler Birliği'nin ideolojisini yayma ve ülkesini genişletme teşebbüslerine karşı Birleşik Amerika önderliğindeki Batı dünyasının aldığı tedbirlerden biri ve başlıcasıdır. 1949 yılında yirmi yıllık bir süre için imzalanan Kuzey Atlantik Andlaşmasında Kuruluşun bu amacı açık bir biçimde belirtilmemiş olmakla birlikte, ondokuz yıllık uygulama, NATO'nun bundan başka bir amaç gütmediğini hiç bir tereddüde meydan vermiyecek bir kesinlikle ortaya koymuş bulunuyor. Bu yüzden, önümüzdeki yıl NATO'nun süresinin uzatılması konusu görüşülürken Sovyet tehlikesinin devam edip etmediği sorununun başta gelen tartışma konusu olması gerekecek.

İkinci Dünya Savaşı sırasında, kapitalist dünya ile komünist dünyanın, tarihte örneği az görülen bir anlayış içinde yaptıkları işbirliğiyle nazizmin, faşizmin kaleleri yıkılmıştı. Ancak, savaş içindeki bu işbirliği uzun sürmemiş, ortak düşmanların ortadan kaldırılmasından hemen sonra, bu kere kapitalist dünya ile komünist dünya birbirine düşmüşler, savaştan barış devresine girilmesi beklenirken, kutuplaşmaya gidilmiş ve günümüze değin devam eden bir "soğuk savaş" devresine girilmiştir. Bu gelişmeden her iki tarafın sorumlu bulunduğuna şüphe yok. Fakat biz, NATO'yu doğuran gelişmelerde başlıca sorumluluğun Sovyet tutumunda aranması gerektiği kanısındayız.

Şöyle ki: Başta Stalin olmak üzere, savaştan sonraki Sovyet yöneticileri, tarihi gerekircilik (determinizm), diyalektik ve emperyalizm gibi Marksçı - Leninci doktrin ile istilâcı Rus geleneklerini bağdaştırmaya çalışan çelişmeli bir dış politika tutumu içine girmişlerdi. Başka bir deyişle, Stalin, bir yandan Sovyet ideolojisini yaymaya, bu ideolojiyi diğer ülkelere benimsetmeye çalışırken, diğer yandan da savaş sonrası dünyasının ganimetlerinden âzamî ölçüde faydalanarak Sovyet ülkesini genişletmeye çalışmış, böylece, diğer ülkeler için ikili bir tehlike yaratmaya başlamıştır. Çelişme şuradadır ki; Stalin, enternasyonalist olduğu iddia edilen bir doktrini kabul ettirdiği ülkelerden bile arazi iktisabı yoluna gitmekle bu doktrini ulusal amaçlara âlet etmekte, onu millîleştirmekteydi. Nitekim, Stalin'in bu çelişmeli tutumu, günümüzde Doğu blokunda, hiç olmazsa Doğu blokunun Avrupa bölgesinde şahit olduğumuz dağılma eyilimlerinin başlıca nedenlerinden birini teşkil etmektedir. Stalin bununla da yetinmemiş, Finlandiya'dan Japonya'ya kadar tüm komşularını tehdit etmiş, onlar aleyhine genişlemek istemiştir. İşte, Türkiye'nin, kuruluşu sırasında NATO'ya girmek istemesinin ve uzun gecikmelerden, ince hesaplardan sonra nihayet 1952 yılında Kuruluşa alınmasının başlıca nedeni, savaşı hemen izleyen yıllarda bu Stalinci tutumun hedeflerinden birini teşkil etmiş olmasıdır.

Prof. Dr.
Mehmet Gönlübol

Yukarıdaki açıklamamızdan şu sonuç çıkmakta: NATO, Sovyetler'in aslında milliyetçi bir nitelik taşıyan ideolojisini ve ülkesini genişletmek teşebbüsüne karşı Batılı devletlerin aldıkları haklı bir tedbirdir. Ama, bizim burada üzerinde asıl durmak istediğimiz husus bu değildir. Bizim, üzerinde durmak istediğimiz Sovyetler'in değişen dış politika tutumları karşısında NATO'nun, özellikle Türkiye bakımından yararlı bir kuruluş olmakta devam edip etmediğidir.

Stalin'in 1953 yılında ölümünden kısa bir süre sonra Stalincilik ve özellikle Stalinciliğin milliyetçi yönleri kınanmaya başlanmıştır. Kruçev'in önderliğindeki yeni Sovyet yöneticilerinin, Komünist Partisinin Yirminci Kongresinde yaptıkları konuşmalar bir yandan Marksçılık - Leninciliğe dönüşü, diğer yandan da Sovyet ideolojisinin yeni dünya gerçeklerine uydurulması çabasını gösteriyordu. Sovyet gücünün artmasına ve tarihsel sürecin kendi yanlarında bulunması kanısına dayanan bu açıklamaların Sovyet dış politikasını etkileyen başlıca noktaları şunlardı: İki dünya savaşı arasındaki devrede Sovyet politikasının başlıca dayanaklarından biri olan "sosyalizmin bir ülkede inşası" görüşü terkedilmiştir. Sosyalizmin diğer toplumlarda, Lenin'in ihtilâlci yöntemleri veya Stalin'in işgal yolu ile inşası mümkün değildi. Sosyalizmin kabul edilebilmesi için halkın bunu benimsemesi gerekiyordu. Sosyalizm sadece komünist partileri ile de gerçekleştirilmez; demokratik sosyalist partilerin ve parlâmenter yöntemlerin sosyalizmin barışçı yollardan gerçekleştirilmesi amacıyla kullanılması mümkündü. Gücün uluslararası ilişkilerde bir araç olarak kullanılması görüşü kınanmış, "barış içinde birarada yaşama"nın dış politikanın temel ilkesi olduğu ilân edilmiştir.

Sovyetler Birliği, Kruçev yönetiminde, yukarıda özet olarak verdiğimiz bu görüşleri ve ilkeleri dış politikaya süratle aktarmış ve bu konularda oldukça tutarlı ve kararlı bir davranış göstermiştir. Nitekim, Sovyetler Birliği'nin bu tutumu, kısa bir süre içinde uluslararası ilişkilerde etkisini göstermiş ve bu ilişkilerde de hissedilir bir yumuşama meydana getirmiştir. Hattâ Sovyetler Birliği bu davranışında o kadar kararlı bir tutum göstermiştir ki, diğer komünist ülkelerle ve özellikle Çin ile olan ilişkilerini bozma pahasına bile bu tutumundan vazgeçmemiştir. Aynı biçimde, Sovyetler Birliği, Stalin devrinde ileri sürülen Türkiye üzerindeki taleplerinden vazgeçtiğini, bunun hatalı bir tutum olduğunu özür dileyen bir dille ve defalarca açıklamaktan çekinmemiştir. Nihayet, Sovyetler Birliği'nin bu tutumu, NATO'nun üyesi olan ve olmayan tüm ülkelerin, hattâ Amerika Birleşik Devletlerinin Sovyetlere karşı davranışlarında bile etkilerini göstermiş ve bu ülkelerin teker teker Sovyetler Birliği ilişkilerini geliştirmelerine, belki de dostâne sayılabilecek ilişkiler kurmalarına yol açmıştır.

Yukarıdaki açıklama, haklı olarak hatıra şu soruyu getirmektedir: NATO'nun kurulmasını tahrik eden bir devletin dış politika tutumundaki bu değişiklikten sonra bu kuruluşun devam ettirilmek istenmesinin nedeni ne olabilir?

Biz bunun nedeninin hatalı, hatalı olduğu kadar da tâviz vermez bir dış politika izleyen Amerika Birleşik Devletleriyle bu devletin şu, ya da bu biçimde kontrolü ve baskısı altında hareket eden diğer devletlerin tutumunda aranması gerektiği kanısındayız. Birleşik Amerika, Birinci Dünya Savaşından arta kalan ve somut hiç bir anlam taşımayan Wilson'cu bir "idealizm" ile geleneksel Amerikan pragmatizminin çelişik ilkeleri altında, dünyanın özellikle az gelişmiş ülkelerindeki değişmelerden habersiz, statükocu bir tutum içine girmiştir. Aslında, bu Amerikan görüşünün yanlış olduğunu anlayabilmek için ileri görüşlü olmaya da lüzum yoktur. Son dünya savaşından bu yana uluslararası alandaki gelişmeler, bu devletin ve onun etkisi altında hareket eden diğer devletlerin dış politikalarına yön verebilecek sayısız örneklerle dolu. Gerçek odur ki: dünyanın kaderinde önemli roller oynayabilecek bir potansiyele sahip bulunan bu devletler ne komünisttirler, ne kapitalist, ne de bu yönetim biçimlerinden birini kabul etmek niyetindedirler. Bu devletler, ulusal şartlarına uygun, diğer devletlerin gelişme tecrübelerinden faydalanan, kendilerine özgü bir sistem ile kalkınmak ve böyle bir düzen içinde yaşamak istemektedirler. NATO kalkanı arkasında, bu kalkana sığınarak Amerika Birleşik Devletlerinin bu süreci durdurmak, ona engel olmak istemesi hem bu ülke, hem de bu ülkenin müttefikleri için sadece zararlı olmaktadır. Böyle bir dünya ortamı ve böyle bir Amerikan tutumu karşısında, kendisi de az gelişmiş bir ülke olan Türkiye'nin NATO içinde yeri olabilir mi?

TÜRKİYE, AMERİKA'NIN TEKELİNDE

Doç. Dr. TÜRKKAYA ATAÖV

Sayın Bay,

24 Ocak 1968 tarihli mektubunuzu aldım. Daha önce cevap veremediğim için üzgünüm. Sizin de bildiğiniz gibi, vaktimin epeyi bir kısmını, Türkiye'nin NATO'dan çıkması gerektiği hakkında yazmak ve konuşmakla geçiriyorum. Fikrime katılmadığınız halde, bunu söyleme hakkıma taraftar olduğunuzu belirtmenizin özeliiğini anlamıyor değilim. Siz de, ben de biliriz ki, birçok gelişmemiş ülkede NATO, Rio, CENTO ve SEATO andlaşmalarıyla sayısız ikili anlaşmalar aleyhinde tikir yürümek hem yerli, hem bazı yabancı hükümetlerin oldukça sert tepkileriyle karşılaşmaktadır. Bu eleştiriler dişe dokunur duruma gelince, yabancı müdahalelerin doğduğu da vâki. Rio Andlaşmasının 6 ve 8. maddeleriyle SEATO'nun 2. maddesinin Lâtin Amerika ülkelerine girmek için, ya da yarım milyonu çoktan aşkın Amerikan erini Uzak Asya topraklarına savaşmak ve ölmek üzere göndermede kullanıldığı da malûm.

Şimdi doğruyu konuşalım: Amerika'nın yalnız NATO'da değil, dünya tarihindeki rolünü saptamada yardımcı olmak üzere, son yıllarda sayısı bir hayli kabarık Batı -özellikle Amerikan- kitaplarına baktım. **Önce, Birleşik Devletlerin, tarihi boyunca anti-emperyalist olduğu, 1898'de Küba'yı ve 1917 ile 1940'da da dünyayı kurtarmak için iki kere savaşa girdiği ve şimdi de Sosyalist blokun dünyayı ele geçirmesini engellemekle meşgul olduğu ve Amerika'nın bu arada kendi için hiç de bir imparatorluk kurmadığı resmî görüşüne temelden karşı olduğumu belirteyim.** Zaten, bu yanlış görüşü Amerikan Hükûmetinin kararları, kanunları, anlaşmaları ve bazı resmî açıklamalar yalanladığı gibi, bir çok Amerikalının tarih boyunca sözleri ve yazıları da ortaya koymaktadır. Amerikan tarihinde genişleme ve emperyalizmin açıkça tartışıldığı bir dönem var. 1890'larda Senatör Richard Fry, "Amerika yeni pazarlar bulmazsa, içte bir ihtilâl olacak" derken, Senatör Beveridge, "dünya ticareti bizim olmalıdır" diye direnmekte, o zamanki bir Amerikan gazetesi de "ormanda kan tadı duymak gibi halkın ağzında bir imparatorluk tadı var" diye ilân etmekteydi. Gene o yıllarda, Amiral Mahan, Amerikan genişlemesinin jeopolitik ilkelerini bulup çıkarıyor, binlerce mil uzakta, fakat Çin ve Güneydoğu Asya pazarlarına yakın olan Filipinler'in alınmasını "tek başına bir olay değil, bir ilke" olarak tanımlıyordu. 1893'te Amerikan yurttaşları ve sempatizanlarının Hawai adalarını ele geçirişlerini ve gene o yıl Brezilya ayaklanmasının bastırılmasında Amerika'nın oynadığı rolü hatırlayalım. Hawai, Çin yolu üstünde önemli bir kara parçasıydı. Cleveland Hükûmetinin, Standart Petrol Şirketi sahibi W. Rockefeller'in uyarmasıyla, eşit olmayan ilişkilere karşı ayaklanmaktan başka çare göremeyen Brezilyalıları yenilgiye uğratmak için Amerikan Deniz Kuvvetlerini harekete geçirdiğini bilirsiniz. Bu olaylar gene başlıbaşına incelenmesi gereken, diyelim, Guatemala'da Arbenz'in, Brezilya'da Goulart'ın, Endonezya'da Sukarno'nun düşürülmesine büyük aydınlıklar getiriyor. 1890'lardan beri Amerika'nın bilinçli olarak emperyalizm yapmağa kararlı olduğundan şüphe etmiyorum. Daha doğrusu, bunu Amerikan kaynaklarıyla ispatlayan bir araştırmam da yakında kitap halinde basılmak üzere. Bu araştırmanın İngilizcesi de yakında yayımlanıyor. Bana yolladığınız kitaplara karşılık olmak üzere, her ikisinden birer kopye size de göndermekten haz duyarım.

Amerikan kaynakları da gösteriyor ki, bu devlet, iç sayasal düzeni ve zenginliğinin devamı için dışa yayılmanın şart olduğuna inanmıştır. Richard Olney, bunu içtenlikle itiraf ediyor: "İlerde yabancı pazarlara serbestçe girme dışında bizi hiçbir şey tatmin etmeyecektir." F. S. Turner'ın "sınır tezi" de, zaten, bundan farklı bir şey değil. Denizler - aşırı genişleme yoluyla içte ekonomik krizlerin önlenmesinin ve siyasal düzenin korunmasının Amerikan diplomasisinin yıllardır ana ilkesi olduğu ortadadır. Değişik dönemlerde tartışılan, bu genişlemenin olup olmıyacağı değil, nasıl yapılacağıdır. Amerikan kaynakları, bu genişlemenin durmadan devamına inandıklarını gösteriyor. Harvard'da eski Siyasal Bilgiler Fakültesi Profesörü A. B. Lowell'in dediği gibi, "genişleme sorunu nasıl olsa ortaya çıkacak... ve eninde sonunda genişleme yararına cevaplandırılacaktı." Bu hükûmetin girdiği her yerde, Washington, şu veya bu yolla o ülkenin ekonomik ve siyasal hayatına egemen oldu ve, ister açık - ister kapalı olarak, o ülke ekonomisinin kökten değişmesini engelledi. O ülkenin siyasal sisteminin dar sınırlarını saptayıp, bu

AMERİKAN KÜTÜPHANESİ
Milli Müdafaa Cad. No. 6
Kızılay, ANKARA
Tel : 12 28 43

Bay Türkkaya Ataöv
Seyran Bağları
Yaprak Sokak 43/2
Ankara

January 24, 1968

My dear Professor Ataöv:

I don't at all agree with your frequent statements in the press that Turkey should leave NATO. However, I will back up your right to say so.

Since we are friends, I know you will permit me to be critical of your critical views. If on the 13th major effort the Russians moved into eastern Turkey, what would you say then?

I am taking the liberty of adding a few intellectually stimulating books to your personal-professional library. Good reading!

The more I think about it the more I am pleased with your manual, in Turkish, on how to write a thesis. I do hope the Turkish university students appreciate your good effort to raise scholastic standards.

With all good wishes, even though I don't agree with your viewpoint on NATO, I remain,

Sincerely,

Leonard J. Sherwin
Leonard J. Sherwin
The Librarian

AMERİKAN KÜTÜPHANESİ MÜDÜRÜ SHERWİN'İN MEKTUBU

OLAN NATO'DAN ÇIKACAKTIR!

sistemi yönetecekleri seçme işini de üstüne almayı kendine amaç edindi. Bazı ekonomik avantajlarına ve atom tekeline güvenerek, Sovyetler Birliği'ndeki sistemi bile temelden değiştirebileceğine inandığı oldu. Halbuki, anlamak gerekir ki, dünya sorunlarının amerikanvâri çözülmesi gerektiğine dair bir kanı yanlıştır.

Bazı resmî Amerikan kaynaklarının iddia ettiği gibi, Amerikan siyaseti başka halklara kendi sorunlarını çözmede yardımcı olmak gibi "insancıl güdüler"-den ilham alıyorsa, bu tutumun sonucu olarak, sözkonusu ülkelerin ekonomik ve siyasal bağımsızlıklarını kaybettikleri bir gerçek olduktan başka, her ulusun geleceğini dilediği gibi kararlaştırması hakkına da büyük bir saygısızlıktır. Bundan başka, Türkiye bağlantılar içinde bulunan toplumlardan herhangi birinin, Amerika ile ilişkileri böylesine devam ettikçe, sorunlarını çözmüş olduğuna inanmak yersizdir. Hattâ Amerika, bu ülkelerin, kendi sorunlarını gerçekçi açıdan ele almalarını önlemiştir bile. Örneğin, Suudi Arabistan, Venezüela, Filipinler veya Güney Kore'de durum hep böyle. Bu noktayı çok basite indirgersek, biz yardım değil, zarar gördüğümüz kanısındayız.

Eldeki kanıtlara bakarak kabul etmek zorundayız ki, Amerikan hayatının egemen unsuru genişleme olmuştur. Bu bilinçli eğilimler "Beyaz Adamın Sorumluluğu", Hristiyanlık, Özel Teşebbüs, Demokrasi veya Anti - Komünizm gibi birtakım gösterisli etiketlere büründürüldüyse de, genişlemeye zenginliğin anahtarı olarak bakıldığı şüphe götürmez. Denizaşırı bir imparatorluk kurma şeklinde genişlemenin içte zenginlik ve mevcut siyasal düzeni devam ettirmede en iyi yol olduğunu bizzat Amerikalıların kendileri söylüyorlar. Daha sonra kurulan türlü ittifaklar da bu ihtiyacın jandarmalığını yapıyor. Saldırgan bir dış politikanın, üretim fazlası, işsizlik ve dışta yatırım ihtiyacı gibi sorunlar için çıkar yol göründüğü gerçeğini kim inkâr edebilir? İş adamları hâlâ ekonomik, siyasal ve askerî genişlemelere depresyonlardan kurtulma çâresi olarak bakıyorlar. 1898'de Küba ve Çin'e müdahaleyi isteyen, bu tüccar sınıfıydı. Krizler ve savaşlardan kârlar edinecek olan ve Savunma Bakanlığı ile yaptığı anlaşmalarla büyük gelirler sağlayan gene bu sınıftır. Zayıf bir ekonomi, Birleşik Devletler gibi endüstrileşmiş kapitalist bir devletin kendi üstünde bir denet kurmasını kabul ettiği takdirde, bu güçlü devletin siyasetinin bir imparatorluk siyaseti olduğunu biliyoruz. **Bu devlet, yolladığı temsilcilerine "Genel Vali sıfatını vermese bile, tutumu gene de emperyalist bir tutumdur. Gelişmemiş ülkelere dolan, gelişmiş olanlarda da kendine yer arayan Amerikan emperyalizmi, insanlığın üçte - ikisine hükmetme yollarını araştırmakta, bu ülkelerdeki egemen sınıfları aracı olarak kullanmaktadır.**

Bu, hep böyle olmuş, Versailles'de şöhrete kavuşan Wilson da zayıf ülkelerin kapılarını Amerikan sermayesine açma yollarını denemiştir. 1912'de "iç pazarlarımız artık yetmiyor, bize dış pazarlar lâzım" diyen, Wilson'dan başkası değildi. Birinci Cihan Savaşından sonra kurmak istediği dünya ise, hiç şüphesiz, çok tutucu olacak, zayıf devletler daha da sömürgeleştirilecekti. Wilson, Milletler Cemiyetinin hem içinde, hem dışında klâsik "laissez - faire" ilkelerini uygulayarak, diğerlerinin rekabetini ortadan kaldırmayı tasarlıyordu. Milletler Cemiyeti de bu sömürü kurallarını uluslararası seviyede küçük devletlere zorla kabul ettirecekti. Başkan Hoover da onun bırak tığı yerden devam etti. Ortaya çıkan depresyon ise Amerikan ve dünya kapitalizminin genel olarak kötü işlemesinden doğuyordu. Eleştiriciler, Hoover'a yüklenirken New Deal'e methiye okur, fakat 1940'da silâh siparişleri başlayıncaya kadar ekonominin birtürlü feraha çıkmadığını belirtmezler.

Bu geleneksel Amerikan siyaseti, İkinci Cihan Savaşından sonra da "kuvvet açısından müzakere,, deyimi altında sürdürüldü. Amerikalılar, bu çatışmadan, imparatorluklarını daha da büyütebilecek güçte çıktıklarına inanıyorlardı. Truman Doktrini de, Marshall Plânı da Amerika'nın geleneksel yayılma politikasının başka bir yanıydı.

Marshall'ın Harvard'daki meşhur konuşmasından önce, Amerikan Hükûmeti, yeni bir depresyon korkusu içindeydi. Marshall'ın sunduğu program, eskiden olduğu gibi, içte demokrasiyi kaybetme kuşkusu taşıyordu. Bu tasarı kabul edilmezse, dış pazarlar ve hammadde kaynakları kaybedilecek "ve bunların da iç ekonomi üstünde yıkıcı etkileri görülecek"ti. O da Amerika'nın genişlemesini zenginliğe giden anahtar olarak tanımlıyordu. Bu noktayı gene Amerikan kaynaklarıyla ispatlamanın çok basit olduğu kanısındayım. Amerika'nın İkinci Cihan Savaşından sonra yayılarak gittikçe zenginleşmek istemesi ve bu yüzden Soğuk Harbin 1 numaralı yaratıcısı oluşu ile ilgili bir araştırmam da yayınlandığı zaman size takdim ederim, Bay Sherwin. Bütün bunlar, Avrupalıların iyi bildikleri şeylerdir. Siyasal Bilimci ve Türk olarak bizim görevimiz de, ülkemizle ilgilenen Büyük Devletler hakkında bilimsel araştırmalar yaparak kamuoyumuza sunmaktır. Bazı eski akademisyenlerimiz, İkinci Cihan Savaşından hemen sonra en basit tarih gerçeklerinden halkımızı haberdar etmemiş olmalarından ötürü bugün eleştirilmektedirler.

Artık anlaşılıyor ki Amerika, İngiliz, Fransız, Belçika ve Hollanda imparatorluklarının parçalanmasını kendisi oralara girebilsin diye hızlandırmış, Avrupa kapitalizmini kendi ekonomisine bağımlı duruma getirerek askerî bloklarla da perçinlemiş, Lâtin Amerika üstündeki hegemonyasını daha San Francisco Konferansı toplanmadan önce sağlamlaştırmış, Çin ve Japonya'da etki alanları yaratmak için gerekli tedbirleri tasarlamış, Sovyetler Birliği'ne karşı siyasal, ekonomik, ideolojik ve mümkünse askerî bir savaş hazırlığına girişmiş, Doğu Avrupa'yı tekrar Batı ticareti ve hegemonyasına açmağı düşünmüş ve Ulusal Kurtuluş Savaşlarını engellemeğe yönelmiştir. Amerika, iktisadî konularla politika ve sömürgecilik konularında meydana gelen değişiklikleri, en azından, anlamamış, daha doğrusu, bunlara bilinçli olarak karşı koymuştur. Bu gelişmeler ise, Amerika'nın gücüyle âdeta alay eder gibi, onun ideolojisi ve imparatorluğu dışında olgunlaşmakta ve devam etmektedir.

Tabii, bütün bunları anlatmak, Rio Andlaşmasıyla Amerikan Devletleri Teşkilâtının amaçlarını açığa vurmak, NATO'nun doğuşunun hikâyesini nakletmek,

»»

Sayın Doçent Ataöv,

Türkiye'nin NATO'dan çıkması ile ilgili olarak basındaki pek sık yazılarınızla hiç de uyuşmuyorum. Fakat bunu söyleme hakkınızı savunurum.

Tanıştığımız için sizin tenkitkâr görüşlerinizi benim de tenkit etmeme müsaade edeceğinizi biliyorum.

Ruslar 13'üncü kere Doğu Türkiye'ye saldıracak olursa, acaba, o zaman ne diyeceksiniz?

Özel meslekî kitaplığınıza birkaç tane, fikrî bakımdan tahrik edici kitap eklememe izin verin, iyi kitaplardır bunlar!

Nasıl tez yazıldığı konusunda Türkçe olarak kaleme aldığınız kitabı düşündükçe keyifleniyorum. Türk üniversite öğrencileri, akademik seviyeyi yükseltmek için gösterdiğiniz yerinde gayreti inşallah takdir ediyorlardır.

NATO hakkındaki görüşünüzü paylaşmamakla birlikte, saygılar.

Amerikan Kütüphaneleri Müdürü
Leonard J. Sherwin

Amerikayı niçin terkedi yorum ?

Hans Magnus Enzensberger, genç Alman yazarlarının önderi ve sol gençliğin hayranlığını kazanmış bir düşünce ve sanat ustasıdır. Güdümlü bir yazardır. "Bütün iyi edebiyatlar aynı zamanda politik edebiyatlardır" demektedir. Temel amacı, yaşadığı çağı bütün boyutlarıyla kavramak ve kavratmaktır. 1966'da şiirleri, Darmstadt'ta dağıtılan Büchner armağanını almıştır. Bu armağan, yalnızca en iyi Alman yazarlarına verilmektedir.

Enzensberger, Amerika'ya çağrılmış, kendisine her türlü olanak verilmiş, el üstünde tutulmuştur. Fakat o, Wesleyan Üniversitesinde geçirdiği birkaç aydan sonra Amerika'da oturmaktan vazgeçmiş ve Küba'ya yerleşmeye karar vermiştir. Bunun nedenini, Wesleyan Üniversitesi Rektörüne bir mektupla bildirmiştir.

Enzensberger'in bu mektubu, maddî refah ve biçimsel özgürlüklerin cenneti sayılan Amerika'daki gerçek özgürlüksüzlüğü, Amerikan toplum ideolojisine karşı çıkanları bekleyen boğucu baskıyı yansıtmakta, biçimsel özgürlüklerle gerçek özgürlükler arasındaki büyük uçurumu göstermektedir.

Bu mektup, Amerikan toplum yapısının ustaca bir otopsisidir. Aynı zamanda, Amerika ile Üçüncü Dünyanın geri bırakılmış halkları arasındaki keskin çelişkileri dile getirmektedir. Ayrıca, yaşadığımız dünyaya da ışık tutmaktadır. Bir iç ve dış sömürü düzeninin ayakta durabilmek için başvurmak zorunda kaldığı iç ve dış baskı yollarının düzenini yerden yere vurduğu gibi, Türkiye'deki emperyalizm tartışmalarını da aydınlatmaktadır. Bu çok önemli mektup, bütün dünya basınında yayınlanmıştır. Biz de Türk okuruna sunuyoruz.

FORUM

Hans Magnus ENZENSBERGER

Bay Edwin D. Etherington,
Wesleyan Üniversitesi Rektörü
Middleton, Connecticut.

31 Ocak 1968

Bay Rektör,

WESLEYAN Üniversitesi İleri İncelemeler Merkezi üyeliğinden istifamı kabul buyurmanızı rica ederim. Bu vesileyle, buradaki ikametim sırasında bana gösterdiğiniz konukseverliğe de elimden geldiği kadar teşekkür edebilmek isterim. Size, Üniversiteye ve Üniversitenin öğrencilerine, istifamın nedenlerini bildirmek borcumdur.

Önce, birkaç basit noktaya değinelim. Bence, Amerika Birleşik Devletlerini yöneten sınıf ve bu sınıfın politikasını uygulayan hükümet, yeryüzündeki en tehlikeli insan grupunu meydana getirmektedir. Bu sınıf, kendisinden olmayan herkes için, şu veya bu şekilde, şu veya bu derecede bir tehlike teşkil etmektedir. Bu sınıf, bir milyardan fazla bir insan topluluğuna karşı, ilân edilmemiş bir savaş sürdürmektedir. Bu savaşta kullandığı silâhlar, yoğun bombardımanlardan en bir alana yayılmaktadır. Bu savaştan günce kandırma tekniklerine kadar geniş dülen amaç, dünyadaki bütün öteki devletler üzerinde siyasî, askerî ve ekonomik bir egemenlik kurmaktır. Bu şınıfın can düşmanı, devrimci dönüşümlerdir.

Birçok Amerikalı, ülkelerinin gelişmesi yönünden derin bir endişe duymaktadır. Bunlar, kendi adlarına Vietnam halkına karşı sürdürülen savaşa karşıdırlar.Bunlar, Amerikan şehirlerindeki gettolarda süregelen üstü küllü iç savaşa son vermenin yollarını aramaktadırlar. Fakat bunların çoğu, hâlâ, bu buhranların, kötü bir yönetimden, gerçeklerin idrâk edilememesinden doğan ârızalar olduğu, esasta barışçı, dengeli ve iyiniyetli bir büyük dünya devletinin trajik yanılmalarını meydana getirdiği fikrinden kopamamaktadır.

Ne yazık ki ben, bu yorumu kabul edemiyorum. Vietnam Savaşı, münferit bir olay değildir. Bu savaş, beş kıtada sürdürülen tutarlı bir dış politikanın en göze görünür, en kanlı belirtisidir. Amerika Birleşik Devletlerinin yönetici sınıfı, Guatemala ve Endonezya'daki, Laos ve Bolivya'daki, Kore ve Kolombiya'daki, Kongo ve Dominik'teki silâhlı çatışmalara müdahale etmiştir. Bu liste, eksiksiz değildir. Daha başka birçok ülke, Amerikalıların desteğiyle ayakta duran, baskı, suistimal ve açlığa dayalı rejimler tarafından yönetilmektedir. Ve kimse, kendini ne Avrupa'da, hattâ ne de Birleşik

pek de garanti vermeyen oynak 5. maddesini yorumlamak, NATO'nun "toptan red" veya "esnek tepki" gibi biribirini izleyen askerî doktrininin aslında sadece Amerikan stratejisine uygun savaş doktrinleri olduğunu açıklamak ve CENTO SEATO ve ikili anlaşmaların hükümlerini tahlil etmek görevlerimiz içinde sayılmalıdır. Türk kamuoyunu bunlardan ve 12 Aralık 1967 NATO kararlarından haberdar etmek, ülkemizdeki NATO ve Amerikan üslerinin bizim için yarattıkları büyük tehlikelerden ve bu üslerin içedönük nitelikleri de bulunduğundan söz etmek görevimizdir.

Saldırı nereden gelirse gelsin karşı koymak kararındayız, Bay Sherwin. Ve saldırının sadece bir yerden gelmiyeceğini de biliyoruz. Amerikan resmî çevreleri daima komünist saldırısından bahsederlerken, kendilerinin Vietnam'da yıllardır büyük çapta bir savaş sürdürmekte olduklarını görmezlikten gelemeyiz. Rusya'ya gelince, bundan önce oniki kere savaştığımızı söylüyorsunuz. Bu savaşlar sırasında NATO mu vardı? Biz, bu saldırılardan NATO sayesinde mi kurtulduk? Türkiye herhangi bir Büyük Devlete karşı dikkatli olmalı, fakat diğer ülkelerin saldırgan tasarılarına üslük etmemelidir. Sivasal ve ekonomik gelişmeleri durdurmak ve ulusal kurtuluş hareketlerini sindirmek için işlemekte olan bir uluslararası jandarma kuvvetinin bir âleti olma rolünü reddediyoruz! Ulusal kurtuluş hareketleri güç kazanırken, emperyalizmin kaybetmekte oluşuna da dikkatinizi çekeriz. Bütün bir ulus karşı koymağa kararlı olduğu zaman, bütün saldırgan orduların er-geç yenilgiye uğratılacaklarını tecrübeden de biliyoruz. Amerikan savaş stratejistleri de insanın önemini çok azaltarak, savaş malzemesinin üstünlüğüne oransız bir önem vermektedirler. Bu, modası geçmekte olan bir savaş doktrinidir. Amerikan kuvvetlerinin Vietnam gibi ülkelere sokulmasına karşı olduğum gibi, savaş tırmandırıldığı takdirde, Türkiye'nin nükleer bir çatışmada yok olup gitmesini tabii istemediğimden, NATO'dan çıkmamız gerektiğini yüzdeyüz ulusal bir görüş olarak kabul ediyorum. Türkiye hem hayatta kalmak, hem de geri bırakılmışlığını yenmek için Amerika'ya karşı cephe almak zorundadır. İlerlememiz ve kalkınmamız ancak Amerikasız olabilir.

Türkiye, Amerika'nın tekelinde olan NATO'dan çıkacaktır! Amerikan üsleri yurdumuzdan sürülecek, her türlü yabancı "danışman" ve "uzman" geri gönderilecektir! Amerika ile eşit ilişkiler ancak bundan sonra kurulabilir.

Devletlerde güven içinde duyabilmektedir.

Bu söylediğim basit gerçeğin hiç bir beklenmedik, orijinal yönü yoktur. Burada bunun kesin bir ispatını vermek niyetinde değilim: aralarında Baran, Horowitz, Huberman ve Sweezy, Zinn ve Chomsky gibi Amerikalıların da bulunduğu birçok kimse, bunu enine - boyuna yapmışlardır. Bana öyle geldi ki, Amerika'daki üniversite çevrelerinde bunların eserlerine itibar edilmemektedir! Bu çevreler, bu eserleri, modası geçmiş, sıkıcı bir lâf yığınından ibaret saymakta; bunlara bir paronayakın hayalinin ürünü veya, daha da basit olarak, komünist propagandası gözüyle bakmaktadırlar. Bu korunma mekanizmaları, Batılı aydınların her zaman kullandıkları zırhın bir parçasıdır. Buradaki ikâmetim sırasında bu mekanizmaların sık sık kullanıldığını gördüğüm için, bunları biraz daha yakından incelemek isterim.

İLKİN bir semantik meselesinden söz edelim. Toplumumuz, eski dil tabularına karşı giderek daha hoşgörülü olabileceğini sanmıştır. Kimse artık, şu dört harfli sözcükleri duyunca tedirgin olmamaktadır. Fakat bunun yanı sıra, yeni bir sözcük grupu da, kibar beylerin dilinden, ortak bir anlaşmayla çıkarılmıştır: "emperyalizm", "ist'smar" gibi sözcükler. Bu sözcükler, onlara müstehcen gelmeye başlamıştır!

Siyasî çözümleyiciler, bu sözcükleri, Victoria çağının nevrotik dolaylı anlatımlarını hatırlatan uzun ifadelerle anlatmakta, fakat kullanmamaktadırlar. Bazı sosyologlar ise, bir yönetici sınıfın varlığını yadsımaya kadar götürmüşlerdir işi. Açıktır ki, "istismar" sözcüğünü ortadan kaldırmak, istismarın kendisini ortadan kaldırmaktan daha kolaydır. Ancak bu, problemin kendisinden kurtulmak olanağını ne yazık ki vermemektedir.

İkinci bir korunma yolu da, psikolojiyi bir kalkan gibi kullanmak şeklinde belirmektedir. Bana, bir avuç kudretli insanın bütün dünyayı tehlikeye atabileceğini düşünmek için deli olmak gerektiği söylenmiştir. Bununla, hastayı dinlemektense gözetlemek daha iyidir, denmek isteniyor. Ne yazık ki, amatör psişiatrlardan korunmak kolay değildir.

Birkaç esas noktaya dokunmakla yetineceğim. Fesat tertibi fikri benden uzaktır; çünkü, buna lüzum yoktur. Bir sosyal sınıfın ve özellikle bir yönetici sınıfın üyeleri, gizli bağlarla birleşmiş değillerdir. Onları birleştiren, ortak ve gün ışığı kadar açık sınıfsal çıkarlardır. Ben, ucûbeler imâl etmiyorum. Herkes bilir ki, banka müdürleri, generaller ve büyük sanayiciler, resimli romanlarda görülen kana susamış şeytanî varlıklara benzemezler. Bunlar, dostlukları tatlı, çoğu zaman oda müziğine merakları olan ve bir hayli de insansever kimselerdir. 1930'larda Almanya'da bu gibi insanlar yok değildi. Bunların deliliği, kendi kişiliklerinden gelmez, sosyal fonksiyonlarından gelir.

Son olarak, bu gibi düşünceleri silip süpürmek için başvurulan klâsik bir savunma yolu var: bütün bunlara "komünist propagandası" diyerek işin içinden çıkmak!.. Bu suçlama ne yenidir, ne de beni korkutmaktadır. Bu suçlama kesinlikten yoksun, yanlış ve budalaca bir şeydir. Herşeyden önce, tekil kullanılan "komünist" sözcüğü, zamanla bütün anlamını yitirmiştir: çoğu zaman, birbiriyle zıt pek çeşitli fikirleri ifade etmektedir. Sonra, ne hikmetse, benim Amerikan dış politikası hakkındaki görüşlerimi Yunan liberalleri, Lâtin Amerikalı papazlar, Norveçli köylüler ve Fransız sanayicileri de paylaşmaktadırlar! İşte, "komünizm"in ön safında olmadıklarından hiç şüphe edilmeyen birçok insan!..

Önemli olan, çoğu Amerikalıların, dünyanın geri kalan kısmında kendilerine ve ülkelerine ne gözle bakıldığından habersiz olmalarıdır. Onları izleyen bakışları gördüm ben; Mexico sokaklarında turist oldukları zaman, Uzakdoğuda izin geciren asker halindelerken, İtalya veya İsveç'te iş gezisi yapan işadamı durumundalarken onları izleyen bakışları... Bu, dünyanın her yanında, elçiliklerinize, destroyerlerinize, bayraklarınıza yöneltilen bakıştır. Bu, fark gözetmeyen, tâviz tanımayan korkunç bir bakıştır. Bu bakışı nereden tanıdığımı söyliyeyim size: bu bakışı tanıyorum ben: çünkü ben bir Almanım, çünkü bu bakışı ben de kendi üzerimde duydum!

Bu bakışı çözümlemek isterseniz, bunda, karışık olarak, güvensizlik ve kırgınlık, korku ve özlem, kin ve tam bir hakir görme bulursunuz. Dünyanın hiç bir başkentinde halka kendini gösteremeyen Cumhurbaşkanınıza bu bakışla bakılır; yalnız ona değil, Delhi - Benares uçağında suçsuz, ihtiyar kadıncığa da bu bakışla bakılır. Bu, nüansı olmayan, kötüyü haykıran bir bakıştır.

BEN, Başkanınız gibi, kollektif yırtıcılığa ve suçluluğa inanmıyorum. Başkanınız, "Üç milyar nüfuslu dünyada ikiyüz milyon insan olduğumuzu unutmayın. Nevimiz var neyimiz yoksa elimizden almak istiyorlar, fakat alamıyacaklar" demişti, Kore'deki Amerikan askerlerine. Üçüncü Dünyanın yağmasından hep birlikte nasiplendiğimiz tamamiyle doğrudur. Dobb ve Bettelheim, Jallée ve Robinson gibi iktisatçılar, itinayla geri bıraktığımız yoksul ülkelerin bizim ekonomimizi sübvansiyone ettiklerini geniş geniş ispatlamışlardır.

Bununla birlikte, Bay Johnson, Amerikan halkının ganimetini korumak için uğraşan monolitik bir dev olduğunu ihsas etmekle abartma yapmaktadır. Amerika'da, Bay Johnson'un bakışının kavrıyamıyacağı kadar çok, takdire lâyık şey vardır. Avrupa'da, S.N.C.C., S.D.S. ve Resist hareketinin yönettikleri kavgayla kıyaslanabilecek bir şey göremiyoruz. Şunu da eklemeliyim ki, birçok Avrupalının Birleşik Devletlere karşı gösterdikleri ahlâkî üstünlük tavrı beni sinirlendiriyor. Kendi imparatorluklarının çökmesini kişisel bir hüner saymaya çalışıyorlar. Bunun açık ve budalaca bir ikiyüzlülük olduğu meydandadır.

Fakat, ülkenizin öteki ülkelerde yaptıkları, sizi siyasî bir sorumluluk altına sokmaktadır -Bunu Almanlar, kendilerine karşın, iki dünya savaşıyla öğrenmişlerdir-. Ülkenizin durumu, birçok bakımdan, kendi ülkemin 1930'lardaki durumunu hatırlatıyor bana. Bu mukayeseye karşı çıkmadan önce, o yıllarda, henüz kimsenin, gaz odalarından sözedildiğini duymadığını, kimsenin bunları yapmayı düşünmediğini, saygıdeğer devlet adamlarının Berlin'e kadar Hitler'in elini sıkmaya gittiğini, çoğu insanların Almanya'nın dünya egemenliği projesine sahip bulunduğuna inanmadığını hatırlamanızı isterim. Tabii ki herkes, ırk ayırımının ve ayrı ırktan olanların kovuşturulmasının alıp yürüdüğünü, askerî harcamaların dikkati çekecek bir hızla arttığını, Almanya'nın, gittikçe, İspanyol cumhuriyetçilerine karşı yürütülen savaşa bulaştığını görebilmekteydi.

Mukayesem burada duracaktır: gerçekten, bugünkü efendileriniz, Nazilerin hayal bile edemiyecekleri bir tahrip gücünü ellerinde tuttukları gibi, o uzak zanaatkârlık döneminde kimsenin aklının köşesinden geçmeyecek kadar ince ve dâhiyâne teknikleri geliştirmişlerdir.

Sözde kalan bir muhalefet, günümüzde, egemen durumda olanların bir dereceye kadar teşvik bile ettikleri, kuralları belli, serbest ve zararsız bir spor haline gelmiştir. Üniversiteler, bu neye yaradığı belirsiz oyunun en elverişli alanlarını meydana getiriyor. Şüphesiz ki, ancak en aşağılık cinsten sekter bir kişi, bugün yararlandığımız kırılgan ve aldatıcı özgürlüğün yerine açık baskı ve sansürün konmasının daha iyi olacağını ileri sürebilir. Fakat bu özgürlüğün de yalan mâzeretler sağlamaktan, sisteme karşı çıkanların başına işler açmaktan, onlara tuzaklar kurmaktan başka bir işe yaramadığını anlamamak için de bir budala olmak gerekir.

Bana sunduğunuz olanakların, sonunda, beni silâhsızlandırmaktan başka bir amacı bulunmadığını anlamama üç ay yetti. (Bana verdiğiniz garantilerle birlikte) dâvetinizi kabul etmekle sözüme değer verenleri yitirdiğimi, bu koşullar altında burada bulunmanın sözlerimdeki bütün değeri kaldırdığını gördüm. "Bir aydın hakkında kanaata varmak için fikirlerini incelemek yetmez. Önemli olan, sözleriyle eylemi arasındaki tutarlılıktır." Regis Debray'nin bu sözünü, içinde bulunduğum bu durumda kendime mal edebilirim. Söylediklerimi gerçekten düşündüğümü isbat edebilmek için buradaki faaliyetlerime son vermem gerekli olmuştur.

Bu, gereklidir, ama yeterli değildir. Gerçekten, refah ve rahat içinde emperyalizmi incelemek bir şeydir;

emperyalizme, daha az sevimli bir yüz gösterdiği yerlerde göğüs germek başka bir şey... Küba'ya bir yolculuk yapmış bulunuyorum. Mexico havaalanında Havana'ya giden bütün yolcuların resimlerini çeken C.I.A. ajanlarını gördüm; Kuba kıyılarında açıkta seyreden Amerikan savaş gemilerinin profillerini gördüm; Domuzlar Körfezinde Amerikan çıkarmasının izlerini gördüm; küçük bir ülkenin ruhunda ve bedeninde bir emperyalist ekonominin bıraktığı yara izlerini gördüm; yedi yıldanberi Birleşik Devletlerin açlığa uğratarak teslimini sağlamak üzere uyguladığı bloküs yüzünden Kübalıların her kaşığı Çekoslovakya'dan, her teneke benzini Rusya'dan almak zorunda kaldıklarını gördüm.

Küba'ya gitmeye ve uzun yıllar orada çalışmaya karar verdim. Bu yaptığım, asla bir fedakârlık değildir: sadece Küba halkından, Wesleyan Üniversitesi öğrencilerinden öğrendiğimden çok daha fazlasını öğreneceğimi, burada hiç bir zaman olamıyacağım kadar orada yararlı olacağımı düşünüyorum.

Size bu mektubu yazmak, konukseverliğinizden dolayı teşekkür etmenin pek yetersiz bir yoludur, ve sizde yaşadığım üç aylık barışa karşılık başka bir şey sunamamanın üzüntüsü içindeyim. Şüphesiz, benim kişisel durumumun dünyanın geri kalan insanları için ne önemi, ne de yararı bulunduğunu anlıyorum. Fakat bu kişisel durumumun ortaya çıkardığı sorunlar yalnız benim sorunlarım değil. Bundan dolayı, bu sorunlara herkesin önünde elimden geldiğince cevap vermeme izin buyurun.

Saygılarımla

Çeviren : E. G.

NATO BİR SAVUNMA

Sanılır ki, İkinci Cihan Savaşı sonrasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar, savaş içerisinde yapılan toplantıların ve bu toplantılarda varılan anlaşmaların dışına çıkılmasının sonucudur.

Bu sanıya dayanınca, birbirine karışmış düğümlerin ilmiğini getirip Stalin'in boynuna geçirivermekle bütün sorunların çözülüvereceği kanısına varılır: "Almanya'dan boşalan topraklara Kızılordunun yerleşmesi, arkasından komünist tahriklerinin gemi azıya alması, kuzu kuzu ülkelerine çekilmekte olan Anglo - Amerikan topluluğunu şahlandırdı ve onları, hür Avrupa ülkelerini koruma tedbirleri almaya zorladı. İşte, Truman Doktrini'nden tutun da Marshall Plânı, Kuzey Atlantik Paktı vb. gibi tüm girişimleri ortaya çıkaran gerekçe ve nedenler..." deniliyor.

Savaş bitiminden bu yana belirli olaylar üzerindeki yorumlar, hiç değilse bizim ülkemizde, hep bu çıkış noktasından ve bu çıkış noktasının belirlediği açıdan ele alınmıştır.

Olayları yorumlayıp değerlendirmede, yukarıda belirtilen peşin şartlandırmanın içine düşülünce, elbette ki biz de, her yeni girişimin günahını yükleyecek bazı tepeler aramak zorunda kalmışızdır. Ve aradan bir süre geçince de, şartlandırmaların gerçek birer inanç haline geleceği tabiidir.

Bugünün NATO sorunu da böyle bir aşamadan geçerek kimlik değiştirmiş olarak karşımıza çıkmıştır. Ve bundan dolayı da NATO'nun bir savunma paktı olduğu varsayımı öylesine inandırıcı olmuştur ki, bugün biz, bu konuda olaylar zincirini izleme gereğini bile duymuyoruz.

NATO'YU MEYDANA GETİREN ŞARTLAR

NATO'nun başlangıç halkası, Truman Doktrini'dir. Savaş bitimini izler. Savaş ekonomisinden barış ekonomisine nasıl geçileceği ve savaş stoklarının nasıl eritileceği henüz bilinmemektedir. 1929 - 1933 bunalımının kâbusu, kazanılan zaferin şenliklerine zehir katmaktadır. Truman Doktrini bu döneme rastlar.

Savaş bitimini izleyen sürede, Amerika'da "stok halinde bulunan malların genel tutarı 35 milyar dolar"dır. Umumi mağazalardaki stokların topyekûn tutarı, "Şubat 1946 - Şubat 1947 arasında yüzde 57 oranında bir yükseliş gösterir. Halbuki, ayni dönemde satış oranı, ancak yüzde 5"dir. Amerikan halk yığınları, memurlar dahil, savaş bitiminden önceki döneme bakarak yüzde 25 oranında daha az besin vb. maddeleri satınalabilmektedir. Savaş bölgelerindeki milyarlar tutarındaki malzeme stokları ise, bu hesapların dışında kalmaktadır.

Truman, fiyatların düşürülmesi için tekellere ardı kesilmeyen ricalarda bulunmaktadır. Ticaret Bakanı Harriman, "Birleşik Amerika, dünya ticaretinin başında bulunmalıdır!" tarzında beyanlar vermektedir.

Demek ki Amerika, bunalımın birinci eşiğindedir: Fiyatlar alabildiğine yükselmektedir. Yaşama seviyesi alabildiğine düşmektedir. Stoklar olağanüstüdür.

Öteki dünya pazarları da Amerika için ayni ölçüde tıkalıdır. Avrupa pazarlarının ödeme kabiliyeti yoktur. Sosyalist ülke pazarları, Amerika için yasak bölgedir. Barış ekonomisine geçme eğilimi, tekellerce tehlike işareti sayılmaktadır. Savaş süresince Amerikan tekelleri hem kendi ülkelerinde ve hem de öteki kapitalist ülkelerde tam bir egemenlik kurmuşlardır. Amerika sınırları içinde General Motors'a bağlı işletmelerin sayısı 102, sınır dışı, özellikle Batı Avrupa ülkelerinde 33'dür. Buralarda çalıştırdığı işçi sayısı ise, yaklaşık olarak 1 milyon civarındadır. Savaş süresinde Amerikan tekellerinin sağladıkları kârlar bir hayli kabarıktır. 1938'de 3.3 milyar olan tekellerin kârları, 1944 yılında, yaklaşık olarak 25 milyara yükselmiştir. 1945 - 1946 arasında üretim yüzde 28 düşünce, Amerika'da panik başlamıştır.

Marshall Plânı'nın, yani devlet eliyle tekel sermayesi ihracının başlaması bu zamana rastlamıştır. Truman Doktrini'nin esasını, stok malzemenin eritilmesi; Marshall Plânı'nın esasını ise, tekel sermayesinin devlet eliyle ihracı teşkil etmektedir.

İşte Birleşik Amerika, 1945 ile 1950 arasında böylesine dar bir alanda ve böylesine dar bir boğazda sıkışıp kalmıştı. Tıpkı, tel bir kafese hapsedilen

LÂLE DEVRİ

ÇAĞLAYANGİL'İN YALANLAMASI

Dışişleri Bakanı Çağlayangil, Amerika'ya Türkiye'yi işgal yetkisi veren bir anlaşmanın bulunmadığını söylüyor.

Oh, ne iyi!

Amerikalılar artık, rahat rahat kalabilirler Türkiye'de, değil mi?

HAMİDO'NUN YALANLAMASI

Hamido, Akşam gazetesine şu yalanlamayı yollamıştır:

"Gazetenizde halk Hamido'nun üzerine yürüdü başlığı altında yayınlanan haberiniz asılsızdır."

Doğrusu şöyledir:
Hamido halkın üzerine yürüdü.

ANLADINIZ MI!

Demirel, İnönü'ye cevap veriyor: "Din ve vicdan hürriyetini irtica olarak göstermeye siyasi baskı denir!"

Biri de çıkıp sormuyor:

— Kaçıncı baskı?

UYUYUN SİZ!

İsmet Paşa'nın Konya gezisine CHP'liler "Konya Seferi" adını vermişler.

Sefer, sefer, sefer... Anladık! Ama, hani zafer?

Hele bir de Konyalılara, "âdil bir toprak reformu yapmak mümkündür" derse Paşa, katıla katıla gülmek gerekir.

Konya Müftüsü, ötedünyayı parsellemiş, milleti harıl harıl AP'ye aktarıyor, Paşa da kalkmış, bu dünyada toprak reformundan sözediyor Konya'da! Kim yutar o zokayı!

PAKTI DEĞİLDİR!

maymun misali... Tek arzusu ve, aynı zamanda, kapitalist bir sistem içinde tek kurtuluş yolu, bu tel örgünün dışına çıkıp rahat bir nefes alabilmekti. O zamanki deyimiyle Amerika, "kan aldırmak" zorundaydı. "Bolluk hastalığı"na tutulmuştu. "Avrupa'ya yardım, geri ülkelere yardım, komünizme karşı direnme, karşılıklı dayanışma ve soğuk harp" gerekçelerinin ve bir yığın saldırgan andlaşmanın temelinde işte bu, kan boğmasından kurtulmanın çaresi olarak görülen "kan aldırma zorunluğu" yatmaktadır.

FAŞİZM SİVİLCE ÇIKARIYOR

Savaştan sonra yapılan ilk seçim kampanyası bu gerekçe üzerine oturtulmuş, iç ve dış politika aynı açıdan ele alınmıştır. Amerikan tekelleri, dünya egemenliğini kurabilmek için, işe kendi ülkelerinin, yani Amerika'nın iç politikasından başladılar. 1945 - 1950 arası, faşist hareketin şaşırtıcı hiçbir yanı olmadı. Tekellerin diktasına paralel olarak, ilk kez düşünce alanına saldırdılar. Sinema, radyo ve basın ön hedefi teşkil etti. Seçimler, hiçbir demokratik ülkede eşine rastlanmayan aşağılık bir baskı altında geçti. Henry Wallace'ın İlerici Parti'sinin başına gelenler, bugün ülkemizde sosyalist hareketin başına örülmesi düşünülenlerin hemen hemen aynıydı. Parlâmentodaki maskaralıklar hâlâ hatırlanır. Sendikalar da bu dönemde hizaya getirildi. Tıpkı bugün bizde olduğu gibi, "Lobbist"ler türemişti. Bunlar, yüksek devlet memurlarıyla düşüp kalkmaktan, onlarla yüksek toplantılarda biraradа görünmekten dörtköşe olan, yaptıkları harcamaların kaynak ve gerekçeleri kendilerinden sorulmayan, toplumsal sorunların, partilerüstü bir baskı organı haline gelmek suretiyle çözülebileceğine herkesi inandırmağa çalışan, acayip tip sendikacılardı. İktidarı etkilemek suretiyle birşeyler koparabileceklerine ve toplumsal sorunların bu yoldan çözülebileceğine inanır görünerek, sendikaları bu espri içinde şartlandırmaya koyulmuşlardı. Bu girişim öylesine etkili oldu ki, bizde bile örneği türedi.

Sözün kısası, bu dönemde iç politikada bütün şer kuvvetler seferber edilmek suretiyle ülke sus-pus haline getirilmiş ve tekellerin tam egemenliğiyle kapitalizmin yeni bir aşamasına ulaşılmıştı: Tekelci devlet kapitalizmi!. Ve buna bağlı olarak da politik iktidarı, devlet kademelerini ve hükümet üyeliklerini en ünlü tekellerin yöneticilerine bırakarak, yeni bir devlet örgütlenmesine koyulmak...

Faşizm denilen sistem bundan başka birşey değildir. Ve iç politikada faşistleşme, dış politikada saldırganlık basamağıdır. Buna da, kendi peyki olan irili - ufaklı kapitalist devletleri, tam anlamıyla bağımlı duruma getirmek ve onları kendine karşı olan devletlerle muhtemel savaşta öne itmekle başladı. Avrupalı tekelcileri de kendi tekelcileriyle işbirliğine zorluyordu. Marshall Plânı bunu sağladı. Ve arkasından da Sosyalist ülkeleri hedef alan NATO'nun kuruluş hazırlıklarına koyuldu. Marshall Plânı'nın yerini alan Kuzey Atlantik Paktı'nın gerekçesi, "karşılıklı yardım ve güvenlik"tir. Bunun aslı ise, Amerikan harp sanayiini sürdürmek ve yeni bir savaşın hazırlıklarına girişmektir. Bir yandan soğuk harp körükleniyor, bir yandan da tekelci yöneticilerin kışkırtısında sıcak harp alanları tesbit ediliyordu. Derken, Kore savaşı başladı. Birleşik Amerika rahat bir nefes almış, klâsik devrî bunalımın son basamağı olan "hamle" durumuna girmişti. NATO'nun somut meyvaları toplanıyordu.

İkinci Dünya Savaşının bitimini izleyen yıllarda NATO Paktını hazırlayan maddî şartlar kısaca bunlardır. Bugün NATO içinde görülen çatlamalar, dirilip kendine gelen emperyalistler arasındaki klâsik çelişkilerdir. Ortaya çıkan tek gerçek, NATO'nun bir savunma paktı olmadığı ve devrini tamamlayıp başka bir kılığa bürünme dönemine girdiğidir.

Biz, bu yazımızı, "NATO bir savunma paktıdır" diyen politikacılarımıza ithaf ediyoruz. Amerika başka türlü hareket edemezdi. Ama, bizim politikacılarımız Amerikalı değildir!

Hamdi KONUR

LÂF DEDİĞİN OTURMALI!

Süleyman Demirel, Meslekî ve Teknik Öğretim Yüksek Danışma Kurulu'nda bir konuşma yapmış ve şöyle demiş:

— Eğitim meselesinin çıkmazda olduğunu söylemek, Türk eğitimcisine yakışmaz!

Doğru!
Eğitim meselesi çıkmazda değil, çıkardadır! İsterseniz sorun, Hacı Ali Demirel adlı vatandaşa!

OLMAZ Kİ..

"Türk sosyalistlerinin başucu kitabı çıktı! Mehmet Ali Aybar - Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm. 668 sayfa. 20 lira. Dikkat! Dikkat! Bütün Türk sosyalistlerine önemle duyurulur! Aybar'ın telif ücretini Türkiye İşçi Partisine bağışladığı bu kitabı DERHAL, AMA DERHAL alınız! Ve bu uyarmanın bir reklâm olmadığına inanınız!"

Bu, Akşam gazetesinde üç sütun üzerine bir kitap reklâmıdır. Reklâmı yapan: Gerçek Yayınevi; yani Fethi Naci!

Reklâmın böylesi, insanı kitabı almaktan vazgeçirir; bu, bir!

Mehmet Ali Aybar'ın kitabı için, sadece, "Çıktı" demek yetişir; bu, iki!

Rolde abartma, aktörü gülünç düşürür; bu, üç!

Telif ücreti Partiye bağışlanmış, iyi; bunu anladık. Ama, ya Gerçek Yayınevi'nin kazancı? Acaba Bay Fethi Naci onu nereye bağışladı? "Derhal, ama derhal!" diye emretme yetkisini nereden alıyor Bay Fethi Naci?

Olmaz ki... Seçimler arefesinde böyle de kelâm edilmez ki... Kim dedi Bay Fethi Naci'ye, sosyalist kişi bu derece böndür, aptaldır, kördür diye?

KARIŞIK İŞ

CHP'nin kör satırı Kemal Satır, "yurdumuzda, şeriata dayanan bir idare tarzı özlemleri, artan bir hızla gelişmektedir" diyor.

Şu CHP'nin ağır topları, yıllardanberi desteksiz ata ata, canına okudular milletin.

Özlenen, ne şeriata dayanan idare tarzıdır, ne de idare tarzına dayanan şeriat... Özlenen, sadece ve sadece, efendi - köle ilişkisine dayanan sosyal düzendir. Onu da özlemeğe zaten lüzum yok; çünkü ondan başka bir şey yok görünürlerde.

VAY AÇIKGÖZ VAY!

Nereden çıktığını artık iyice öğrendiğimiz AP'li bir milletvekili yazar, "İşçi Partisi'ni asıl besleyen, bizim açıkgöz tüccarlarımızdır. (..) Bu açıkgözlerin başında, İşçi Partisi Hatay milletvekili sayın Yahya Kanbolat gelmektedir. (..) Bu zengin ve genç tüccar, kendini, arazisini, parasını emniyete almak için İşçi Partisine girmiş ve bu partiden milletvekili seçilmiştir" diyor.

Niçin mi öyle yapmış Kanbolat?

"Yarın kazara komünist partisi iktidara gelirse", Kanbolat'ın varlığını ve canını korusun, gözünün yaşına baksın diye...

Nereden çıktığını artık iyice öğrendiğimiz AP'li milletvekili yazar da, kendisinin Yahya Kanbolat'tan daha açıkgöz olduğunu ispat için bunları açıklayıvermiş işte!

KOLAY GELSİN!

AP'li parlâmenterler, imam - hatip lisesi açılmasını istiyorlar.

Valla biz, imam - hatiplinin lise seviyesine çıkacağını pek sanmıyoruz. Lise seviyesine çıkan imam - hatiplinin de imam - hatip seviyesinde kalacağına hiç mi hiç inanmıyoruz.

Ama, ferman fermandır! Hele açsınlar da şu imam - hatip liselerini, içinde kimler okur, sonra anlaşılır.

KORKMAZGİL

DOGU SORUNU AGALIK V

Dr. İsmail Beşikçi

Burada şu da iddia edilebilir: Ağada her ne kadar büyük bir birikim olmazsa da, mevcut birikimle de ilkel olandan modern tarımsal tekniklere geçilebilir. Bu geçiş, bugün için henüz belirmiş değildir. Çünkü: 1) Ortaklık, kiracılık gibi usuller doğmaktadır ki, burada ağa, tamamen bir rant sahibidir; yani toprağı kendi işletmez. 2) Ağa, makinanın yapacağı işi, emrindeki insanlar sayesinde yapmak ister. Yani, emrinde o kadar çok insan vardır ki, ağa, makinaya bir yatırım yapılıncaya kadar insan gücünü kullanmayı tercih eder.

Fakat bunların her ikisi de, verimi düşürücü, mal birikimini ve kapitalist gelişmeyi engelleyen faktörler olduğu halde, ağanın halk üzerindeki hükümranlığını devam ettiren ve çözülmelere meydan vermeyen unsurlardır.

Halbuki Batıdaki toprak ağası, traktör, biçerdöver, pulluk gibi modern tarım araçlarını kullanarak ve tarımsal kredilerden ve fiyat politikasından yararlanarak geniş ölçüde birikim yapmış, kapitalist ilişkiler kurmuş ve bu ilişkileri denizaşırı seviyede de kurmağa başlamıştır. İşte, bütün bunlardan dolayı, genel olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da, Ereğli'deki tüccar ortaya çıkamıyor. Dolayısıyla, Doğu ve Batıdaki toprak ağasıyla Batıdaki tüccarın, Türkiye'nin bugünkü sosyal yapısı içerisindeki yerleri birbirinden farklıdır.

Faiz ve borçlanma ilişkilerinin Batıda çok belirgin olması; Batıda kendine yeter üretimden pazar için üretime geçildiği halde Doğuda bütün üretim fazlasının doğrudan doğruya köydeki ağalarda toplanması ve ağa tarafından değerlendirilmesi, fakat bu birikimin hiç bir zaman elverişli olmayıp, kapitalist bir eğilim göstermemesi; ağa ile köylüler arasındaki -daha ziyade emeğe dayanan- ilişkiler; Batıdaki, pazar için üretimi teşvik eden ve elverişli kılan faktörlerin Doğuda mevcut olmaması, Batıdaki tüccar ve toprak ağası ile Doğudaki toprak ağasını sosyal yapının farklı yerlerine oturtup, onlara farklı roller vermektedir.

Öteyandan, Doğuda ağa her şeyi kontrol ettiği gibi, çeşitli haber kaynaklarını da kontrol etmektedir. Örneğin Ereğli, feodal yapıdan modern yapıya geçerken kahvelerin çok büyük rolü olmuştur. Kasabadaki kahveler, hareketliliği artırıcı bir unsurdur. Batıdaki kahvelere karşı, Doğuda "ağanın odası" mevcuttur. Burada haberler, ağanın ekonomik, siyasal ve sosyal çıkarlarına göre şekil alır, değerlendirilir ve köylüye bu şekliyle, doğruluğundan çok şey kaybetmiş olarak ulaştırılır.

İşte bütün bu faktörlerden dolayı Doğuda feodal mülkiyet ilişkilerinden kapitalist ilişkilere geçilememektedir. Bu da, bizim başlangıcta koyduğumuz toplumsal kanunları, geniş ölçüde geçerli kılmaktadır. Belirli ticari ve endüstriyel merkezlerden uzak olan, kütle haberleşme araçlarından yararlanamayan toplumların dışarıya açılması, dış faktörlerle bütünleşmesi ve farklılaşması, anonim ilişkiler kurması çok yavaştır. Bu toplumlarda, feodal mülkiyet ilişkileri belirgin bir şekilde devam eder. Toplumsal mekanizmanın işleyişinde toprak sahibi birtakım fonksiyonları benimser ve müesseseleşir, ağanın bu fonksiyonları devlet kuruluşlarına geçinceye kadar, ağa bu görevlerine devam eder.

4 — DİN VE TOPLUM İLİŞKİLERİ

Bu bölümde, aslında islâmî bir müessese olmadığı halde toplumsal yapının en küçük ünitelerine kadar nüfuz eden "Şeyhlik"ten ve bazı mezhep farklılaşmalarından sözedeceğiz.

A — ŞEYHLİĞİN MÜESSESELEŞMESİ

Tarikatın başında bulunan ve müridlerine yol gösteren kimselere şeyh denmektedir. Şeyhler, yüzyıllar boyunca halkın cehaletinden yararlanarak, din ve tasavvuf adı altında, geniş halk yığınlarını etkileri altına alabilmişlerdir. İddialarına göre, Allahı bilme, tanıma, anlama, anma ve Allaha ulaşma kurallarını ancak kendileri öğretebilirler.

Şeyhin kerâmeti

Mehmet Emin Bozarslan, "İslâmiyet Açısından Şeyhlik ve Ağalık" adlı kitabında, tasavvuf ve tarikatçılığın islâmî bir müessese olmadığını, Hint ve İran'dan Türk toplumuna geçmiş olabileceğini iddia etmektedir. "Eğer tasavvuf islâmî bir müessese olsaydı, Mekke veya Medine'den çıkmış olması icabetmez miydi? Tam aksine olarak görüyoruz ki, Hicaz'dan böyle bir şey çıkmamış, hiç bir sehabe, peygamberden tasavvufa dair tek bir şey nakletmemiş, bilâkis Doğudan, bilhassa İran ve Hindistan'dan çıkıp diğer islâm ülkelerine yayılmıştır. Hicaz'dan, Mekke veya Medine'den hiç bir tasavvuf liderinin çıkmamış olmasına mukabil, bütün tasavvuf büyüklerinin İran, Pakistan ve Hindistan'dan çıkmış olmaları, tasavvufun islâmî olmadığına delil teşkil etmiyor mu?

Mutasavvıflar, üçüncü asrın ortalarından sonra, tarikatlar kurarak, kendilerine yeni bir düzen vermeğe ve tarikata mahsus nizamlar kurmaya başlamışlardır. Tarikatın esası, müridlerden bir kümenin bir mürşid etrafında birleşmeleri idi. Altıncı ve yedinci asırlarda da bunlara benzeyen müteakip tarikatlar zuhur etmiş ve bunlara intisap edenler çoğalmış, tarikatlar çoğaldıkça riyaset şekilleri de çeşitlenmiştir. Demek ki, ilk tarikatlar peygamberden üçyüz küsur yıl sonra kurulmuştur ki, o zaman mezhep imamları dahi çoktan vefat etmişlerdi. Eğer dinde böyle bir şey olsaydı, peygamber ve sehabelerden sonra dinimizin bütün emir ve hükümlerini yazıp yayınlayan müçtehidlerin de tarikatlardan bahsetmeleri gerekmez miydi? Halbuki hiç bir mezhep imamı, tarikattan söz açmamıştır. Sonra, üçüncü asırda kurulmuş tarikatlar da bugün yoktur. Bugün mevcut tarikatların hemen hepsi, hicretin altıncı ve yedinci asrında kurulmuş olanlardır. Eğer islâm dininde tarikatçılık olsaydı, bunun, tâ peygamber ve sehabe zamanından beri olması gerekmez miydi? Peygamberden beş-altı asır sonra kurulan ve islâmiyetin menşei olmayan yerlerden çıkan bir müessesenin islâmî olmasına imkân kalır mı?

(Devam ediyor)

DOĞUM İLÂNI

Bir oğlum oldu
Adını AYBAR koydum.
Öğretmeni gerici olursa,
Sınıfta kalır.
Devrimci olursa,
Hakkını alır.

M. Nuri AYVALI

DOĞRU!

Süleyman Demirel, eğitimle ilgili bir konuşmasında, "Yarım milyon çocuğumuz okula gitmiyor. Köylünün önce çarığı öpülüyor, sonra da sırtına biniliyor" demiş.

Evet...

Kır beygir AP'yi iktidara getirdiğine göre, köylünün sırtına binenin kim olduğu belli, değil mi?

Emperyalizme karşı savaşta sanatçının tutumu

NİHAT ASYALI

SON YILLARDA, İLERİCİ TÜRK YAZARLARI, SIK SIK, EMPERYALİZM ÜZERİNE YAZMAKTADIRLAR. BAZAN DOĞRUDAN DOĞRUYA, BAZAN DOLAYLI OLARAK, EMPERYALİZMİN NE OLDUĞUNU VE NE OLMADIĞINI ANLATMAYA ÇALIŞIYORLAR. HER FIRNARAK, COŞKUYLA YAPILMALIDIR BU.

Çünkü Türkiye'de, en aklı başında bilinen kimseler; bazı aydınlar, politikacılar, devlet adamı saydıklarımız, sanatçılar, bilim adamları, bu kavramı yanlış anlamakta, yanlış anlatmakta ve böylece, halkın emperyalizme karşı tutumunu yanlış etkiliyerek bilinçlenmesini engellemekte, dolayısıyla ona zararlı olmaktadırlar. (Şüphesiz, burada namuslu olanlar sözkonusudur. Yoksa, namuslu olmıyanlar, bu işi bilerek - istiyerek yapıyorlar ve bizim sözümüzde onların yeri yoktur.)

Emperyalizm kavramı, bugünkü ve doğru anlamıyla, yüzyılımızın başlarında ortaya atılmış ve emperyalist ülkelerin düşünürleri tarafından işlenmeye başlanmıştır.

Emperyalizm, bugünkü ve doğru anlamıyla nedir?

Emperyalizm, yeni kapitalizmin zorunlu olarak ulaştığı bir dönemdir. Bu dönemde kapitalizm, bütün dünyayı ele geçirmek ve kendi içinde, kendi yasalarına bağlamak zorundadır. Yeni kapitalizm, savaşı da, barışı da, bilimi de, sanatı da, bütün olanak ve araçları da hep, dünyanın az gelişmiş bölgelerini ele geçirmek ve az gelişmişlikte tutabilmek için kullanır. Dünyayı neden ele geçirmek zorundadır? Çünkü, bu tekelci yeni kapitalizm, hammadde kaynaklarını elde etmek zorundadır. Çünkü, büyük bir hızla artan sermayenin bir kısmı için dışarıda yatırım anları bulmak zorundadır. Çünkü, kâra göre âyarlanmış bir düzen olarak, aşırı kârlar sağlıyarak kendi ülkesindeki emekçileri uyutmak, bilinçlenmelerini geciktirmek, bölmek için bazılarını satınalmak zorundadır (Bunu başaracağını ummaktadır). Çünkü, dışarıyı soymak yoluyla içerideki saltanatını daha kolay sürdüreceğini hesaplıyarak, bu soygunu, ülkesi halkının çıkarına hizmet ediliyor gibi göstermek zorundadır. Bu nedenleri ekonomi, toplumbilim, politika uzmanları daha iyi ve ayrıntılarıyla açıklayıp anlatabilirler ve de anlatmalı, açıklamalıdırlar. Ancak, herkesin de bu sorunu doğru olarak anlamaya ve çözümlemeye çalışmak görevidir.

Emperyalizmin yeni tekelci kapitalizm için kaçınılmaz ve vazgeçilmez olduğunu emperyalistlerin kendileri açık açık söylerken, az gelişmiş ülkelerin insanları olarak, Türk aydınlarının ve Türk halkının bilinçlenmesinde yeri olanların bunu başka türlü de görebilmesi, kavramı bulandırması, karıştırması ve yanlış yollara saparak yönünü şaşırması, gülünç olduğu kadar bağışlanmaz bir suçtur.

EMPERYALİZM KONUŞUYOR!

ABD Cumhurbaşkanı, "1966 yılı, Amerikan ekonomisinin parlak bir yılı olacaktır ve Vietnam savaşının yarattığı ihtiyaçlar bunda en önemli rolü oynıyacaktır" diyor.

1953 yılında yine, ABD Cumhurbaşkanı Eisenhower şöyle konuşuyor: "Çin-Hindi'ni kaybettiğimizi bir an düşünelim. Orada uzanan son toprak parçası olan bütün yarımada korunamaz hale gelecek ve bizim için büyük önem taşıyan ve oradan elde edilen kalay, tungsten, artık gelmez olacaktır. Bundan ötürü, Amerika, savaşa yardım için 400 milyon dolar vermeyi kabul ettiği zaman parayı sokağa atmamaktadır. Böylelikle biz, ABD'nin güvenliğini, gücünü, ihtiyaç duyduğu Çin-Hindi ve Güneydoğu Asya zenginliklerini teminat altına alacak en ucuz yolu onaylamış oluyoruz (1)."

Şu da, Amerika'nın ve de dünyanın en büyük gazetelerinden biri olan New-York Times'deki bir yazıdan: "Çin-Hindi, üzerinde kumar oynanmaya değer bir bölgedir. Kuzeyde ihraç edilecek kalay, tungsten, çinko, manganez, kömür, kereste, pirinç; güneyde pirinç, kavuçuk, çay, biber, sığır, deri bulunmaktadır. İkinci Dünya Savaşından önce Çin-Hindi'ndeki Fransız yatırımları her yıl 250-300 milyon dolar kâr sağlamıştır (2)."

Bu başkanlar, bu gazeteler kimin hizmetinde, kimin sözcüsüdür?

Buna, yine oralardan, bir namuslu şairin diliyle cevap verelim:

Yalan,
piskoposça bir yalan bu.
Sökmez Fort İmparatorluğu'nda
Tanrı'nın buyruğu.
Deneyin
deneyin hele bir
işbaşı yapmayı
ve işi paydos etmeyi
Fort'un fedaileri önünde
Fort'a şükürler etmeden.
Deneyin
deneyin hele bir
çevrenizdeki güllere
başka gözle bakmayı
Fort'un baktığı gözden.
Deneyin
deneyin de görün
nasıl da iner
silleler
nasıl da iner
tekmeler
boş böğürlerinize
birden. (3)

SANATÇININ YERİ VE GÖREVİ

Bir kere daha ve altına kalın bir çizgi çekerek belirtmeliyiz: Emperyalizm, kapitalizmden ayrı düşünülemez. Öyleyse, hangi amaç ve kuruntuyla olursa olsun, namuslu bir kimsenin, özellikle az gelişmiş ve emperyalizmle boğuşmak-savaşmak zorundaki bir ülkenin çocukları olarak bizlerin, bu gerçeği çarpıtmaktan, bulandırmaktan, karıştırmaktan kesinlikle sakınmamız gerektir.

Emperyalizm üstüne bilinenleri bir kez daha kısaca açıkladıktan sonra, emperyalizm ve sanatçının tutumu konusuna geçebiliriz.

Tarihi yapan insanın, halkların her savaşında sanatçının gücü ve etkinliği çok önemlidir. Aziz Nesin, bir yazısında bu önemi şöyle belirtiyor: "Geri kalmış toplum aydınlarının yazgısı olarak, düşünerek, bilerek değil, genellikle çoğumuz yaşıyarak ve duyarak toplumcu olduk. Bu bakımdan, Nâzım Hikmet'in, şiirleriyle, yalnız şiirleri değil, şiirleri ve yaşamıyla, Türk toplumculuğunun oluşumunda etkisi çok büyüktür, siyasal örgüt etkisinden bile büyük. Yaşamımdan gelen, algı ve sezgilerime uygun düşen şiirlerinin duygusal etkisiyle, siyasal eğilimime ilk yönü vermiş olan Nâzım Hikmet'in biyografisini yazmayı kendime bir borç saydım (4)."

Demek ki, insanların, halkların tarihi oluşturan kavgasına, savaşına büyük bir etkinlikle katılan sanatçının, çağımızın emperyalizme karşı savaşındaki yeri ve tutumu üzerinde önemle durulmak gerektir. Sanatçı, bu savaşın silâhlarından olan

yapıtını hangi tarafa verecektir, bu silâhı nasıl yaratacaktır? Bu silâh kullanışlı mı olacaktır, kullanışsız mı? Savaşın özünü, anlamını dosdoğru ve bilinçli olarak kavramış mıdır? Bunlar sanatçının tutumunu ortaya koyacaktır.

Emperyalizme karşı savaşta en önemlisi, sanatçının emperyalizm kavramını doğru olarak anlayıp nitelemesidir. Yani, emperyalizmin kapitalizmden ayrı düşünülemiyeceğini kavrayıp benimsemesi gereklidir. Yoksa silâhını, bilerek ya da bilmiyerek karşı tarafın hizmetine vermiş olur. Sanatçının, doğru nitelemeyi yapabilmesi için ise, belli bir dünya-görüşüne sahip olması gerektir. Ki bu da, çağımızın ilerici dünya-görüşü, çağımızın ilerici felsefesidir. Şimdi hemen, "ne demek yani, sosyalist olmayan sanatçı emperyalizme karşı savaşa katılamaz mı?" diye bir soruyla karşılaşılabilir. Neden katılmasın? İsterse katılır. Fakat, bu savaşta pek de yararlı olacağını sanmıyorum. Çünkü, emperyalizm kavramını doğru anlamıyanlar, bulandıranlar, karıştıranlar hep, böyleleri arasından çıkıyor. Bir an için doğru anladıklarını düşünsek bile, bu felsefeyi benimsememiş sanatçı, ister istemez, bu felsefenin amansız düşmanı olan sınıfın sanatçısı durumuna düşmektedir. O sınıfın diliyle, o sınıfın değerleriyle, o sınıfın olanakları ile yaratıcı gücünü kullanmakta ve dolayısıyla, alış-verişi, yine, ister istemez, o sınıfla olmaktadır. Oysa ki, emperyalizmle savas, bütün diğer kurtarıcı, yüce savaşlar gibi, halkın öncülüğünde yapılan, halkın kendi öz savaşıdır. Öyleyse halkın diline, düşüncesine, değerlerine ve olanaklarına yabancı bir sanatçının bu savaşta halka vereceği silâh, kullanışlı olamıyacaktır. Kaldı ki, bizim ülkemizde bu nitelikteki sanatçıların -sanatçı diyebileceklerimiz varsa eğer içlerinde!- emperyalizmle savaş umurlarında bile değil!

Burada, Aragon'un şu sözlerini hatırlatmak isterim: "Toplumcu gerçekcilik, kapitalist bir ülkede bile mümkündü. Yeter ki yazar, ezilen sınıflardan yana çıksın, kendi ulusunu tarihsel ve biçimsel açıdan tanıyarak gerçekçi bir sanatı uygulayabilsin (5)." Ezilen sınıflardan yana çıkmak, ulusunu tarihsel ve bilimsel açıdan tanımak ancak belli bir dünya-görüşüne, yani çağımızın ilerici dünya-görüşüne sahip olmakla mümkündür. Hele kapitalist olmayan ve fakat kapitalizmin emperyalizmi tarafından boyunduruğa vurulmuş bir ülkenin sanatçısı için bu, daha da kaçınılmaz ve zorunlu bir gerçektir.

SİLÂHLAR İYİ TANINMALIDIR!

Şimdi de, emperyalizme karşı savaşta toplumcu sanatçının tutumunu irdeliyelim. Tekelci kapitalizmin, düzenini yürütmek ve sürdürmek için kullandığı silâhların ne kadar çeşitli olduğu bilinmektedir. Emperyalizm yoluyla giriştiği zorbalığı çok ustaca gizlemesini sağlıyan silâhlardır bunların çoğu. Gerçi o, zorbalığının ortaya çıkacağını da göze almıştı, fakat çıkarına daha uygun olduğu için, büyük bir titizlikle, zorbalığı en son kerteye gelmeden açığa vurmak istemez. Askerî silâha başvurmadan önce bütün yolları deneyerek, sömürü alanı içindeki ülkeleri bu alanda tutmaya çabalar. Askerî savunma andlaşmaları, siyasal saldırmazlık andlaşmaları, kültür andlaşmaları, adam satınalmalar, eski tanrıları yaşatmalar, yeni tanrılar yaratmalar, barış-demokrasi-özgürlük-eşitlik-sevgi adı altında çok sinsice ve çok ustaca hazırlanmış plân ve programlar v.b. hep, bu amacı gerçekleştirmeye yönelmiş amansız silâhlardır.

Toplumcu sanatçı işte bütün bunları bilir, bu silâhları tanır ve kendi güçlü silâhını bunlara göre hazırlar, hazırlamalıdır. Ancak, büyük bir açmazı gözden kaçırmamak gerektir. Sanatçının silâhını gücünden ve etkisinden yoksun edecek bir açmazdır bu. Toplumcu sanatçı, düşmanın bütün silâhlarını bildiği, tanıdığı ve ona göre hazırlandığı halde, düşmanı kadar bile kendi halkını tanımamak durumuna düşerse, halkının savaşında ona vereceği silâh güçsüz ve etkisiz kalacaktır. Böylece, toplumcu sanatçı da, ülkesinin üstüne abanmış emperyalizmin silâhlarına kurban gitmiş olacaktır. Emperyalizmin ısrarla, sabırla ve ustaca plânlarla ülkeye sokuşturduğu, hem de yerleştirdiği değer ölçülerinin, değer yargılarının şartlanmasından kurtulmayı, kendini değiştirip halka göre yeniden yaratmayı düşünmeyen, bunun önemine ve gereğine tam olarak inanamıyan toplumcu sanatçı, felsefeyi iyi kavramamış demektir. Burada, ısmarlama sanat ve ısmarlama sanatçı düşünülmemelidir. Çünkü, ısmarlama sanat da olmaz, ısmarlama sanatçı da... Burada söz konusu olan, sanatcının kendini değistirmesi, kendini yeniden yaratmasıdır. Halka anlatmak, halkı etkilemek, onu tanımak, onu anlamak, onun dilinden konuşmak, onun değerlerine kavuşmakla olur. Bunu başarmak icinse, başka bir kökenden gelmiş bir toplumcu sanatcının kendini değiştirmesi gereklidir. İşte o zaman, sanatcının yapıtı ısmarlama olmıyacak, siyasal propaganda "risalesi" olmıyacak, salt felsefe söylevi olmıyacak, gercek ve üstün nitelikte güçlü ve etkili bir sanat yapıtı olacaktır.

BİLİNÇLİ SANATÇILAR

Bugün Türkiye'de, çağımızın ilerici dünya - görüşüne sahip ve bu felsefeyi kavramış gerçek toplumcu sanatçılar vardır ve bunlar, halkımızın her bakımdan kurtuluşu yolundaki savaşta görevlerini bilinçle ve yiğitçe yapmaktadırlar. Bu yüzden, emperyalizmin ülkemizdeki adamlarının, ajanlarının en başta gelen hedefleri onlardır. Çünkü, sanatçının büyük gücünü ve etkinliğini emperyalistler ve onların yerli adamları ve ajanları çok iyi bilmektedirler. Türkiye'nin toplumcu sanatçıları da en az bu emperyalistler ve onların adamları, ajanları kadar kendi güçlerini ve etkinliklerini bilmeli, değerlendirmelidirler.

Emperyalizme karşı savaşta sanatçının tutumu konusuna uygun düşen bir örnekle yazımı bitirmek isterim:

....

....

çocuklar büyümesin
tomurcuklar açmasın
sular akmasın akmasın
yaşlılar yaşamasın
ocaklar tütmesin
yuvalar gülmesin gülmesin
çapraz iki çizgi ak bulutlara
gâvur gözlü kargaları emperyalizmin
amerikan bitpazarlarında

....

....

kongo bir açık bonodur
belçikalı banker brodel'in kasasında
ve mister gülbenkyan'ın purosunda
enfes bir tütündür havana
duymazlar çeliğin mavi kahkahasını
tomurcukta çatlayan gücü görmezler gülüm
satarlar bir akşam içkisine
o cânım ülkelerin
narçiçeği yarınlarını

....

....

ne sevinç
ne güven
bize onlardan kalan
bir avuç yorgun umut
zincirde bir vatan
ve kanrevan türkülerdir

....

....

vatan topraksa eğer
ormansa nehirse madense vatan
işçiyse köylüyse aydınsa vatan
yani yapıp yaratmaksa herşeyi yenibaştan
sevmeyi yenibaştan
alkışı yenibaştan
bir hesabı vardır bunun sorulur
bu hesabı soracaklar bulunur
akgün karagünden öcünü alır birgün (6)

....

....

(1) *"Vietnam'da Savaş ve Zulüm", B. Russell - R. Stetler, Sol Yayınları.*

(2) *Aynı kitap.*

(3) *"Büyük İhanet", Albert Kahn (A. Mac Leish'in şiiri), Hür Yayınevi.*

(4) *Papirüs dergisi, Sayı: 21.*

(5) *"Çağımızın Sanatı", Aragon, Gerçek Yayınevi.*

(6) *"Kızılırmak". Hasan Hüseyin, Bizim Yayınlar.*

ŞİİRİN SEFALETİ

zühtü bayar

I

Büyük sanatçıların tümünde de sağlam ve sıhhatli bir tarih görüşü vardır. Bana kalırsa, büyük sanatçı olmanın, kalıcı yapıtlar vermenin gizlerinden biri de burada yatmaktadır. Tarihin akış yönüne aykırı düşen sanat yapıtları, tarih tarafından amansızca eleştirilmekte ve çürütülmekte, geleceğe salt edebiyat tarihi açısından materyal olarak bir değer ifade edebilen yapıtlar kalmaktadır. Tarihin bu amansız işlemini sanat dallarının her alanında (yalnız sanatta mı?) görmek olanaklıdır. Sanat yapıtlarının kalıcılığı sorunu, bugünlerde pek eğilimli olduğumuz "Bireyci sanat - Toplumcu sanat" tartışması ile açıklanamaz elbette... Bu açıdan sanat yapıtları üstüne bir yargılamaya girişmek, pek yüzeyde ve verimsiz bir işlem olur. Çünkü, edebiyat ve sanat tarihi bunun tersini gösteren bir yığın belgeyle doludur. Ancak, insanı tanımak denli, onun toplumsal dilimini de tanımak ve bilmek; ve bu ikisinin bileşkesinden geçerli bir dünyagörüşü kurmak, başarılı bir sanat yapıtı için ilk sağlam temeli sağlar sanatçıya. Dizelerinde koyu bir bireyciliğin kımıltıları gezinen Baudelaire, bu tutumuyla hiç de tarih karşıtı bir tavır takınmamıştır. En koyu bireyci sorunların, toplumsal ve toplumcu bir yorumu yok mu sanki? 'Güdümlü sanat' anlayışı ile "sanatçının yorumu" sorunu çoğu yerde birbirine karıştırılıyor adamakıllı... Toplumsal sanatçıyla toplumcu (marksist) sanatçının karıştırılması gibi... **(Sartre'la E. Ficher**'in ilginç yorumları var bu konularda.)

II

Ülkemizde şiir sanatı, "tarihsel sorun" sözkonusu oldu mu içler-acısı bir durumla dikilmektedir karşımıza... "Türk şiiri, Türk şairi yok..." diye yakınanlar (1), soruna biraz da bu açıdan baksalar daha aydınlatıcı veriler bulurlar sanırım. Türk şiirinin bugünkü çıkmazı, aslında türk sanatının, türk aydının bugünkü çıkmazı ile birdir. Bu "çıkmaz"lık, 'tarihsel görüş' ve 'toplumsal öz' süzlükle açıklanabilir sanıyorum. Bu iki deyim, doğal olarak, insanı ve toplumu yorumlama yöntemini de içeriyor elbette. Sanatçı, böyle bir yöntemden yoksun kalınca, tarihsel açıdan çelişkili yapıtlar koyuyor ortaya... Günümüzde, şiirleriyle, dünya emperyalizminin 1 numaralı temsilcisi Amerika'yı en çok yeren, eleştiren, kötüleyen şair, Fazıl Hüsnü **Dağlarca'dır.** "Vietnam Savaşımız" **adlı yapıtında onlar için** "Americans, the greatest barbarians of the age.." (Amerikalılar, çağın en büyük barbarları..." **diyor (2). Ne var ki, yine aynı Fazıl Hüsnü Dağlarca, 1951 baskılı** "Sıvaslı Karınca" **adlı kitabında, bugün "Barbarlar" dediği Amerikalılar için övgüler düzmüş,** "Sen bir talih... /Sen bir zafer... /Sen bir gençlik..." **gibi gereksiz çoşku sözleriyle dizelerini süslemiştir:**

Çelik direklerinden yayılır memleketime, gölgesiz,
Ruh halkalariyle açılan bir büyü.
Selâmla mukaddes,
Gürbüz erkeklerin, aydınlık kadınların,
Tul dairelerinde göründüğü.
. . . .
Git ve götür kıyılarına cesur Amerika'nın,
Karlı dağlarımdan bir ses.
Bir rüya uyanan milletimden,
Tarihler, tarihler arasında,
Nefes nefes.
Git ve götür âleme,
Çağladığımı, taşarcasına çağladığımı, yadigâr,
En büyük gemilerde, en büyük cihanlarda,
Oğullarım, kahraman oğullarım,
Allahla beraber yaşasınlar.
(Sıvaslı Karınca, s. 22 - 23)

Tonkin bay is a bluemoon, in bright daylight,
A new cannibal song is heard while trees touch the grass
Americans, the greatest barbarians of the age,
Have poured the latest discoveries of science on an Asian land.
(Our Vietnam War, s. 5)

İşte böyle, daha aradan yirmi yıl geçmeden, gemilerinin "çelik direklerinden" memleketine "büyü"ler yayan Amerika, "Bir Asya kara parçasında, ağaçların çimenlere değdiği yerde, vamyamlık türküleriyle bilimin son bulduğu öldürücü silâhları dökmektedir"!

Tarihsel görüş, belki de herşeyden önce, ilk gerekli şeydir sanatçı için. Özellikle biçimciler (formaliste'ler) için söylüyorum bunları... İnsanı ve toplumu çözümlemede ve tanımada olumlu bir yönteme ve dünyagörüşüne sahip olmıyan sanatçılar, eninde sonunda, tarihin o kesin ve amansız yargısından kurtulamıyacaklardır. Ülkemizin adları hiç de küçümsenmiyecek beş eleştirmeni tarafından "yaşayan en büyük Türk ozanı" niteliğine lâyık görülseler bile...

---

(1) Rauf Mutluay, Yeni Ufuklar, s. 190
(2) "Vietnam Savaşımız"ın elimde türkçe baskısı yok. Bu yüzden ingilizce çevirilerini veriyorum.

RÜZGÂR GÜLLERİ

Bir yazarımız, yurt dışından yolladığı mektupta şöyle diyor:

"... Yine değinmek istediğim bir başka konu da, son zamanlarda Amerika'da bilmem ne kurumunun Fazıl Hüsnü Dağlarca'ya verdiği ödüldür. Sorun, Dağlarca sorunu değil. O, sadece âlet oluyor. Adam, bir yandan Amerika'nın Vietnam politikasını yeren şiirler yazıp savcılıkta ifade verirken (öyle mi olmuş? - FORUM), bir yandan da ayni etiketle Amerikalılardan ödül alıyor! Beni asıl çileden çıkaran, seçmeyi yapan kurulun, 'Türkiye'nin En Büyük Şairi' -pardon, 'Yaşıyan En Büyük Şairi' olacak- gibi bir etiket uydurmuş olması. Lâfa bak! Adamlar hâlâ, şiir denen fenomenin gölgesine bile varamamışlar. Dağlarca bunca büyük bir ozan mı? Şunu düşündüm: Türkiye'deki İkinci Yeni akımına Dağlarca'nın homurtuya benzer o 'hoo'ları daha çok hız vermedi mi? Türk şiirinin saçma bir soyutluğa bürünmesinde onun da sorumluluğu az değil gibime geliyor?"

Zühtü Bayar'ın yazısıyla bu mektubun ayni günlere rastlaması, telepati ile açıklanamaz herhalde?

O halde, sayın yazarımıza şöyle diyelim:

— Dün Amerikan emperyalizmine "gel gel" edenler, bugün de "git git" ediyorlar. Bunda, şaşılacak birşey yok. "Fıtratta tekâmül ezelîdir.." demiş Fikret. Kimbilir, belki de Amerikalılar, Dağlarca'nın "gel gel"li günlerini ödüllemek istemişlerdir? Ne malûm, "git git"li günlerini ödülledikleri?

sanat ortamının sorunları

Malik Aksel'in, 1943'de Ankara'da basılmış, "Resim Sergisinde Otuz Gün" lük izlenimlerini günlük notlar biçiminde yazmış. Ad belirtilmeden verilen konuşmaların kiminde sen-ben derekesine adlı bir kitabı var. Aksel, o kitabında, 1941'de açılan Üçüncü Devlet Sergisinde konuşulan, tartışılan, çekiştirmesi yapılan çeşitli sanat konularının otuz gün inen pek yavan suçlamalar, yüzeyde kalmış bölük-pörçük yargılar, yerli yerine oturmamış düşünceler, kiminde de birtakım tutarlı görüşler birbirini izler. Aksel, kitabının sonundaki kısa bitirme yazısında şöyle der: "Memlekette sergilere karşı günden güne daha geniş bir alâka uyanmaktadır. Bu hareket sanat namına çok hayırlı bir alâmettir. Bununla beraber bu alâkanın, sanat sevgisinin hissî olmaktan kurtulup, şuurlu bir yola doğru gideceği gün sanat meyvelerinin daha olgunlaşacağı, daha geniş bir kütlenin zevkini tatmin edeceği şüphesizdir."

Devlet sergilerinin yeni yeni açılmaya başladığı, devletin ressama birtakım olanaklar sağladığı, kişisel çabaların giderek yoğunlaşma dönemine girdiği 1941'lerde resim sergilerine gösterilen ilgi, henüz bu ortamla tartılacak bir ağırlığa ulaşmamıştı. Sanat sevgisi, Aksel'in de belirttiği gibi, bir yerde "hissî" olmaktan öteye gidemiyordu. Bir sanatçıyı övmek, ya da yermek, -kitaptan anlaşılacağı gibi- sanatsal ölçüler, plâstik kaygılarla değil de, çoğu kez kişisel hesaplara dayanan dar bir görüş ufkunun dürtüleriyle oluyordu. "Sanat, ruhun ruhla temasıdır", "güzellik izafî değil, umumidir", "resim aslında bir hiledir" v.b. gibi yargılarsa, o tarihlerin geçerli, ya da söz götürür yargılarıydı. Üstelik bunlar, yeteri ölçüde yazıya, eleştiriye, denemeye dökülmüş, tartışması yapılmış şeyler de değildi. O yılların dergi ve gazetelerinde zaman zaman yer alan sergi eleştirileri, kısa ve övücü sözlerde kalıyor, çoğu, ilerde daha iyi, daha başarılı sergiler görülmek dileğiyle sona eriyordu. Öyleydi; çünkü, o yazıları yazanların çoğu ressam dostunu övücü birkaç satırla "teşvik etmek", ya da "çorbada bir kaşık tuzu bulunmak" amacını güdüyordu. Resim eleştirisi geleneğimizin daha başlangıcında yozlaşması, ortamla karşıt denebilecek bir durum yaratması biraz da bundandır.

O günden bugüne, değişen pek bir şey yoktur aslında. 1941'lerdeki tutum, biçim değiştirmiştir yalnızca. Bölük-pörçük yargıların, kişisel hesaplara bağlı tutumların, nesnellikle ilgisi bulunmayan düşüncelerin, bencil kaygılara dayanan yön tutmaların sanat ortamında at oynatması, hep, ayni içtensizliğin belirtileri, uzantılarıdır. Duygusal yönelimler gene sürüp gidiyor. Toplumumuzda sanat sevgisi, sanat yargılaması, "şuurlu bir yol"a girmedi, giremedi henüz; aradan otuz yıla yakın bir süre geçmiş olmasına karşın..

kaya özsezgin

YA SANAT ORTAMIMIZ?

Sanat ortamımızın kurulduğunu, yaşamakta olduğunu söyleyebilir miyiz gerçekten? Eski ve tutarsız bir alışkanlığımızın dürtüsüyle olayları, nitelik yönünden değil de nicelik yönünden değerlendiriyor; örneğin, birkaç büyük ilimizde açılmakta olan çok sayıdaki sergilere bakarak övünç duyuyoruz bu sonuçtan. Oysa önemli olan, sergilerin sayısı değil, bu sergilerde gösterilen isler, çalışmalardır. Çekinmeden söyleyelim: sergi açmayı, resim sergilemeyi gerçekten ciddiye aldığımız, onun sorumluluğunu gerçekten yüklendiğimiz pek azdır. Öyle olmasa, salonları, galerileri tıkabasa dolduran nice resimleri duvarlara sıralamadan önce, o serginin açılıp açılmaması, açılacaksa hangi resimlerin yer alacağı konusunda daha bir titiz, acımasız davranırız. Başkentte her ay şu kadar sergi açılıp kapanıyor. Yabancı sergilerin yanısıra sözü edilmeye, üstünde yeterince konuşulmaya değer olanlarına rastlamak için, aylarca beklemek gerekiyor çoğu zaman. Sergi açmakta ağır davrananları güvensizlikle suçlayanlara bakmayın siz; onlar, kendine güveni göstermelik bir şey sanıyorlar. Ama, böyle yapmakla da, çevredeki güveni kazanacak yerde yitirdiklerini bilemiyorlar.

İyi resimle kötü resmin birbirinden iyice ayırdedilmediği toplumumuzda, resmin birtürlü yaşamımıza karışmamasının bir sonucu olarak değer yargılarımızda inandırıcı bir tutarlılık bulunmadığı da gerçektir. Bir ressamın sergisindeki resimler üstüne söylenen ve yazılanlar arasında zaman zaman karsıtlıklar olması, bir elestiricinin basarılı bulduğu calısmaları bir baska elestiricinin basarısız bulmasının, hic kusku yok, bir değil bircok nedenleri vardır. Bu nedenlerin olumsuz olanları, sanatın anlamıyla yakışık almayanları ayıklanmadıkça, bu karşıtlık sürüp gidecektir. Sanat, belki bütün öbür işlerden daha çok "içtenlik" isteyen, sahibini kaçınılmaz biçimde bağımlayan, sorumlayan bir çabadır. Bağımlılığın ve sorumluluğun ölçüsü yerine geçer bir yerde içtenlik. Yanlış sapmalar, danışıklı yanılmalar, kişiyi ürküten aşırı bir biçimdeki yargılar, sanat ortamımızın önüne konulan engelleri çoğaltmaktan, olumsuzluğu artırmaktan başka bir şeye yaramaz.

SORUNLARA EĞİLEN YOK!

Yargılar, değer yargıları arasında mutlak, değişmez bir birlik, eleştirel bir ölçü istediğim anlamına yorulmasın bu söylediklerim. Edebiyatta olduğu gibi, plâstik sanatlarda da böylesi bağnaz bir düşünce sözkonusu olamaz. Ne var ki, "iyi"nin, "başarılı"nın, "güzel"in, ters ve yanlış bir acıdan olumsuzlaştırılması, ya da bunun aksine, "kötü"nün, "basarısız"ın, "çirkin"in gene öylece, yanlış bir açıdan olumlulaştırılması aykırı olan. Bu aykırılığı silmek gerekir, değer yargılarının belirleşmesi için.

Bakın neler, ne olumsuz davranışlar doğuyor sanat ortamımızda, bu ters değerlendirmeden dolayı: Bir toplu, ya da özel sergiden devlet daireleri için satınalınan, kimi zaman hatırı sayılır bir para ödenen resimler, her zaman bu ilgiye ve ödemeye gerçekten hak kazanmış, güçlü resimler olmuyor. Zaten oldum-olası, devletin resim satınalma işi belirli bir düzene, bir koşula bağlanmamıştır. Her şey sergi acan ressamın "gayretkeşliği"ne kalmıştır. Böylesine gelişigüzel ilişkilerle ve geçici olarak birbirine bağlıdır sanatçı ile devlet. Sanat ortamımızın yozlaşmasında, tutarlılık kazanamamasında bu zayıf ilişkinin de payı olduğu su götürmez.

Belirli bir kişiliğe ulaşmış, resim sanatımıza katkıda bulunmuş ressamların, hiç değilse "rétrospective" sergileri, Kültür Müsteşarlığının öncülüğü ve girişimi altında açılabilecekken, sanat ortamımız böyle bir olayla karsılasmadı daha. Hem, böyle sergiler dolayısiyle, resim sanatımızın sorunlarına da eğilen açık oturumlar düzenlenebilir ve bu açık oturumlar, basın ve radyo yoluyla geniş yığınlara ulaştırılabilir.

Resim sanatımızın, ortama ilişkin, kişisel ve toplumsal birçok sorunu çözüm bekleyip duruyor.

YAŞANTIMIZDAN SANATIMIZIN ÇIKIŞI II

Altıncı gün

Daha önce resime getiremediğim "Boyundurukta öküzler" desenini bitirdim. Bu resim, önceki yıllarda yaptığım harman tablolarının görünümünden çıkıyordu. Öncekilerin istifi ile bu desenin istifi, bir aynı durumda. Yalnız bu desende, düvene binen kadın yok.

On yedi yıldan bu yana aynı açıdan, bir aynı durum alan resimi tekrar tekrar yıllar boyunca sürdürmenin amacı ne?.. Bu sorunun cevabını, "Kendi yaşantımızın öz biçimini yapmak için çalışıyorum" diye veriyorum: "Konu bir olayı, biçimse bir ülkeyi yansıtır!" diyorum.

"Evet doğrudur. Ama, ülkemizin yaşantısını yansıtan bir biçim hangisi? Birzamanlar, 'Ağıraksak', 'Oyuncaksı', 'Oyuncaksı - iz' diye tutturmuştun. Şimdi de 'tutsak' diye başladın?" demezler mi adama!

Her sanatçı, doğup büyüdüğü toprakların insanı olduğu gibi, yapmış olduğu sanatın da ustasıdır. Her usta, gücüne göre yakıştırır sanatı. İlk resimlerimde beliren "Ağıraksak" biçim, 1949, 1954 yıllarında yaptığım resimlerin kabuğunda gözükür. O ilk bulduğum biçim, yapmış olduğum bütün resimlere uyumlanamazdı. Ben kendi kendimi tekrar edemezdim. Çünkü her şey gelişip değişmektedir. Motörü kendilerine araç yapan ülkelerin yanıbaşında, model tuttuğum karasabanın küçük kıpırtısını aynı devirde gördüm. O dönemdeki resimlerimin biçimine "Oyuncaksı" dedim... Şimdi ben, karasabanın bir başka yanını görüyorum: Karasaban ağıraksak mı, ağıraksak. Oyuncaksı mı, oyuncaksı. Tutsak eden mi, tutsak eden... Bizi ağıraksak, bizi çocuksu, bizi tutsak eden bu araca herkesten çok öfkeliyim. İlkel araçlar değişmedikce de özgür olamıyacağımız kanısındayım. Ama karasaban ilk bulunduğu günden beri, en az beş bin yıldır hükmünü yürüdüyorsa, o, bir ilâh erginliğiyle bizi yaratmış demektir. Hititli dedelerimiz zamanında insanı güçlü duruma yücelten ve eşit ölçüde özgür yapan bu araç, aynı toprakların üzerinde kıpırdıyan bugünün Anadolu insanını tutsak yapmışsa, bu bir Tanrı egemenliğidir.

Bizden önceki ressamlar resimlerini nasıl yapıyorlarmış?

Yaşantılarını birer ilâh sûretinde koymuşlar ortaya ressam dedelerimiz. Tasvir edilen ilâh, yapan yaratan olarak, kavimin kendisidir.

Bir kavmin, ilk hükümranlığı günlerinde yaptığı Tanrı sûretleri, gerçekçi bir biçimle olup dururken, yıllar sonra bu Tanrı tasvirleri putlaşır. Çünkü her toplum, tutsaklıktan özgürlüğe geçerken, öldürmüş ve ölmüştür. (Bir kavmin yıkılması, onun putlarının da kırılmasıdır.) Egemenliğini yeni kuran, yani cenkten yeni çıkan kavmin, yarası taze ve öyküleri çoktur. İşte bundan ötürü mabet duvarlarına ilk yapılan resimler biraz fazla abarık ve kalabalıktır. Yıllar sonra acılar dinip, dertler unutulmıya yüz tuttukça, resimler budanıp arınır. Kabartmaların bir çoğu oymacılığa, heykellerin bir kısmı putlara dönüşür. Ve yine her toplum kendi yaşantısını, ustalarının

BALABAN

yaptığı putlarda, kendi sûretini bir aynı şekilde, daha önceki gibi görür.

Benim bu dönemde yapacağım resimlere gelince: Mademki ilkel araçlarla iş gören bir ülkenin ressamıyım. İlkel araçların en önemlisi karasabandır madem. Öyleyse bu aracı bir ilâh gibi orta yere dikip, kendi yaşantımızı resmederken, hep karasabana bağlamam gerek.

Karasaban, belki de bu dönemdeki resimlerimde sona ererken, onun tutsak ettiği Türk halkının ezik bir öyküsü başlıyacak resimlerimde. Bundan ötürü: Ulusumun çilesini "hiyeroğlif" bir dille (düzenle) resmedebilirim ben de.

Yedinci gün

Öğleye dek yazılarımı temize çektikten sonra, dışarıya çıktım.

Bizim Resimli Ev, Uludağın eteklerine yakındır. Dağa yukarı baktıkca, yılın altı ayı, kış manzarası aktır, altı ayı yaz manzarası yeşil... Son yıllarda yapılan teleferik, kırmızı bir Türk bayrağı gibi iner çıkar doruğa... (Yerli ve yabancı turistlerin oynaştığı bu güzelim yere, ben ve benim gibiler, sadece pencereden bakarız.)

Bu gün pazardı, yine de pazar. Şimdi gece bastırdı gündüzü.

Öğleden sonra Resimli Evden çıkınca dışarıya, kendimi özgür sanıp koşmak, oynamak istedim, ama ne mümkün! Benden önce gülüp oynayanları görünce, yani taksilerden teleferiğe, teleferikten taksilere binenleri görünce, özgür olduğumu sandığım bir sırada, tutsak olduğumu tekrar duydum.

Bir iki saat önce, dinlenmek için çıkmıştım evden. Dağ eteklerine gidemeyince, Ulu cami önüne doğru bilinçsiz adımlarla inmiye başladım... Günlerce esen lodostan sonra, geceli gündüzlü yağan yağmur, şimdi kara çevirdi.

Ulu cami, yirmi kubbelidir. Minarelerinin uçları, göğün bir katına değmekte; kalın ve yüksek duvarlarının önünde gezinen insanlar karıncalar gibi gözükmektedir. Bursanın yapı işçileri iş bulmak için, burada bekleşirler. Ulu caminin üç kapısı vardır; biri önde ikisi yanlarda... Ben yan kapılardan birinin önünden geçerken, içerisi boşaldı. İkindi namazından çıkıyordu cemaat. (Ramazan aylarında, camiye giden çok olur.) Böyle bir görünümü hiç görmemişim gibi, durup öylece baktım: Bin yıl önce inin birinde uyuyakalan "yedi uyurlar" uyanmışlar da, uyku sersemliği içinde şimdi çıkıyorlardı sanki. Yüzyıllar önce yuttuğu insanları kusuyordu bu üç ağızlı dev sanki... Oradan çıkan insanlar, özgürlüklerini yitirmiş, kılıkları yabansı gibi geldi bana.

(Devam ediyor)

FORUM

FİKİR MEYDANIDIR

Onbeş Günlük Tarafsız Siyaset İktisat Kültür Dergisi

Yıl : 14 — Cilt : XX — Sayı : 335

İdarehane: Yenişehir, Büyük Han no. 55

Haberleşme: FORUM Dergisi P.K. 131 - Ankara Telefon: 17 87 37

Sahibi: Şevki VANLI * Yazı İşleri Müdürü: Hüseyin KORKMAZGİL * Yönetim Kurulu: A. Halûk ÜLMAN, Cevat GERAY, Ruşen Y. KELEŞ, Hüseyin KORKMAZGİL * Sekreter: Abbas ÖZEL.

Dizgi ve Baskı: TÖYKO matbaası — Ankara

İlân ve Abone: Arka kapak 1000 TL. (İki renkli 1500 TL.) * Metin arası santimi 15 TL. (Devamlı ilân verenlere pazarlıkla) * Bir yıllık 22 TL. * Altı aylık 11 TL. * A.B.D. (Uçak) 90 TL. Avrupa (Uçak) 54 TL. Yabancı devletlere (Adi) 44 TL.'dır. * Eski sayılar 150 Kuruş.